

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Roma

B'i ts'ín kikjaniñahá Pablo xuta ninku xi tjín nanki Roma

¹ An Pablo, an nda musu síhín Jesucristo. Ntjaná kits'ín mana nku nda postruhú tū xi k'uenijmíhina én nda tsuhú,

² én nda tsu xi kitsú nga tsjá nk'ie nga kits'íncinchja já profetahá xi nkú ts'ín tjít'a xujun éhen Ntjaná, kui xi tsje.

³ Én nda tsuu tincchanijmíyaha Ntíhi, kui xi Ndá Ntjaná Jesucristo. Nk'ie nga yjoninte kik'a, ntjehé nda rei David nibahá rā.

⁴ Kó nk'ie nga j'áiyahá ngabayoo, Espiritu Santo y'éjña chji nga kui xi Ntíhi Ntjaná xi tjihín nga'yún.

⁵ Kitsjána kjuanda kó kits'ín mana nku nda postru ngajoho tū xi tū má k'uenijmíhi rā xuta nga tjihin nga s'ejihin kó kuint'é'éhen.

⁶ Jun tintsubajun xuta xi kis'enijmíhi, kui nga xutahá Jesucristo kámahana.

⁷ Ngayjoo xuta ninku xi tintsuboo nanki Roma títs'inkjínyu kui xujuin. Tjoho Ntjaná jun kó j'ájinnyu nga kikjáts'enyu.

Kas'enyu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntja Ná'miná kó Ndá Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga mjehe ngjuaisehē xuta ninku Roma

⁸ Kui ni xu'bí xi tjun xínnyu. Tú ngat'aha nga Ndá Ntjaná Jesucristo ts'ená, tsjahá máb'achjíhi Ntjaná

ngat'ahä nga ja kichjubó éhen kó nga ngúsuhun asuntee tichubanijmíyaha xi nkú ts'ín s'ejinnu Ntianá.

⁹ Ngayjee animanä títs'inxát'ahä Ntianá nga tib'enijmíá én nda tsuhu Ntíhi, kó kui xi be nga tehente ts'inkjónu nk'ie nga nchjaka.

¹⁰ Bankihí Ntianá tsa kui xi mjehé katsjániyána nga kama kfínsenu.

¹¹ At'aha mje nkjunna skuenuu tu xi kúásinkohonu nga sakúnú ni xi tsjáná Espiritu Santo, tu xi ndjá kuinchahanu.

¹² Mjena nga xi nkú ts'ín nkuhú s'ejinná kuai nga'yúnkohraá xinkjá.

¹³ Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin niyá kama mjena nga kfínsenu tunga santahá ni nd'ai tjín ni xi tib'échjana. Mjena ta ts'ian xá xi kitsjána Jesucristo ajinnu xi nkú nga ta títs'ian ajihiñ xuta naxinantá xingiso.

¹⁴ Tjihin nga ts'ian ajihiñ tu mí xutahá ni xá xi kitsjána, xuta xi nchja én griego kó xi nchja kj'ai én, xi nkjink'uhun kó xi najmi nkjink'uhun.

¹⁵ Kui nga mangimjehena nga k'uenijmíhnu kó ta jun xi tintsubqo Roma én nda tsuhu Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga tjihin nga'yún én nda tsuhu Jesucristo

¹⁶ Najmi ma subana nga én nda tsuhu Jesucristo b'enijmíá, at'ahä kui xi nga'yuhun Ntianá xi ts'ink'anikoho ngayjee xi s'ejihin, xi ntje judio tjeñen ra kó xi najmi ntje judio tjeñen ra.

¹⁷ Én nda tsuhu Ntianá bakúchji xi nkú ts'ín Ntianá tsjáha xuta nga naxu ma nginkun tu

ngat'ahä nga s'ejihin. B'a ma ät'ahä s'ejihin, xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntjaná nga b'í títsu: "Xi ja naxu nginkun Ntjaná tu ngat'ahä nga s'ejihin k'uéjña tik'un."

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta tjihin jé

¹⁸ Ntjaná xi tijña nk'a jáñ b'éjña chji kjuakjahän nga ts'ín nibánehe ngayjee xuta xi najmi benkjúhun ko incha ts'ín ni xi najmi naxu nginkun. Kui xuto xi b'échja nga chä ni xi naxu tjín.

¹⁹ Ät'ahä ni xi yahä Ntjaná, kui ta incha be. Ntjaná ta y'éjña chjihí.

²⁰ Najmi tjin xi nkú ts'ín b'a incha kuitsuhu nga najmi be. Ät'ahä xi nkúhu nga kamanda äsunntee tísakúchji nga'yúhun Ntjaná xi najmi mahä ndyja ko nga nkuhú kui xi Ntjaná. Kjuaxi kjáihin nga najmi ma chji Ntjaná, tunga kámankjihinná tsa chaseéhé ni xi kin'enda.

²¹ Tunga ta ndahá ni tsa incha kikie jóo ni xi ts'e Ntjaná, najmi incha kits'ínie yjohö nga Ntjaná xi tjihin kjuachánka ko ta ndaha najmi incha kitsjáha máb'ächjihí. Tu sa ní ni xi najmi chumi ni chjihí rä incha kits'ínnkjink'un ko incha kama jyihin.

²² Já nkjink'un chubä incha kits'ín mahá yjoho, tunga já sihí incha kama.

²³ Incha kits'ín t'axín kjuachánkahä Ntjaná, kui xi najmi mahä 'me. Kits'íntsjohö sénnistjihin xuta xi mahä 'me ko sénnistjihin nisee, chü ko ye.

²⁴ Kui nga Ntjaná kits'ín ndaíhi rä xuto nga ni xi najmi ndoo incha ts'íihin, ni xi nchjähä animähä. Ta kui ta maha najmi incha kikienkjún yjonintehé nga ch'on kits'ínkö.

25 Incha kits'ín t'axín éhen Nt̄ianá xi naxu tjín. Tu én tsank'óhhó incha tsakj'á. Incha kikienkjún kó incha kits'íntsjohó ni xi kin'enda antehé ni nga xi kits'ínnda niu ts'íntsjohó, xi tjíhin nga n'etsjohó tu nkjéhé ni. B'a tjín.

26 Kui nga Nt̄ianá kits'ín ndaíhi ra xuto nga ni xi suba maná incha ts'ín. Jminchjihin joo incha y'éntu xi nkú ts'ín tjéhen ra nga incha ts'íinko x'ihin.

27 Já x'in ya ta incha y'éntu xi nkú ts'ín tjéhen ra nga incha ts'íinko jmichjíun. Ta kuihi xinkjín x'in incha kits'ín mje. Tjihin kjuašuba ni xi incha kits'ín. Ta kuihi jáx'in incha kikjantuko xinkjín. Tunga ta incha kits'ínkjáhín ra chjí xi tjéhen ra kjuangasten xi incha kits'ín.

28 At'aha najmi incha kits'ínsihin Nt̄ianá, kui nga Nt̄ianá kits'ín ndaíhi ra nga kuatsúhun kjuankjink'uhun, tu xi incha ts'íhin ni xi najmi ma n'e.

29 Kui nga kitsejihin ra ngayje tíkjá ni ch'onk'un. Najmi naxu incha ts'ín, fantuko jminchjín xi najmi kjee bixan, incha fásihin ni xi tjihin xinkjín kó ch'on incha ts'ín. Kitsejihin animahá kjuaxintak'un, incha ts'íink'ien xinkjín, kó ta kitsejihin kjuachán, kjuamaña kó kjuach'onk'un.

30 Nchjane xinkjín, én tsank'á ts'íinne xinkjín, ts'ín unkie Nt̄ianá, najmi ch'a benkjún, ma ngak'un, nk'a b'asje yjoho, kjuankjintak'uhun b'asjejin nkjin tíkjá ni xi ch'onk'un, najmi nt'é'éhen xi cháha,

31 si, najmi ts'íntjusun én xi nchja, najmi ch'a xi ts'íntjo, najmi ma n'e jnenta kó najmi ma nimahá xinkjín.

32 Be xuta xu'bq̄ nga xi b'a ts'íun ngabaya tjehēn ra, at'ahā b'a ts'ín y'éjñā Ntianá. Tunga tu nku b'ahá tíincha ts'ín kō santaha tsjo incha mahā nga kj'ái xi b'a tā ts'ín.

2

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Ntianá ts'íinkokjua ngayjee xuta

1 Ji xi chaseihí yá xi nda kō yá xi najmi nda kō tín'ek'anji jé xutā xi kj'ái, najmi tjín nkú ts'ín n'esjenkihini yjohi. Nk'ie nga chaseihí yá xi nda kō yá xi najmi nda, tā ji tā maha n'ek'anji jé yjohi, at'ahā ji b'a tā n'eí.

2 Yaá nga kixi ts'íinkokjua Ntianá xutā xi b'a ts'íun.

3 Ji nda, ji xi chaseihí yá xi najmi nda títs'ín kō nk'ie nga b'a tā n'eí, ¿a b'a bixín nga kuitjunkihi yjohi nga ts'íinkokjuahi Ntianá?

4 ¿Á tín'e t'axíhin rí yjohi kjuanda chánkahá Ntianá kō nk'ie nga tu xí ts'ín'yún tak'uhúnná kō nk'ie nga tu xí ndahá ts'ín? ¿A najmi mankjihín ri nk'ie nga kui kjuandahá Ntianá títsjániyáhi nga k'úinchj'ahá rí animahi?

5 Tunga tu ngat'ahá nga ndjá tjíyahí kō nk'ie nga najmi tí'michj'aihí animahí, tu sahá tín'etsenéí yjohi kju'a'un xi nibanehē asunnteē nistjin nk'ie nga ts'íin nibá Ntianá kjuakjahān kō ts'íin sisin kju'a.

6 Nk'ie b'a kamoo, Ntianá tsjáhá chjihí nga nkúnkú xutā ngat'ahá xi nkú tjín ni xi kits'ín.

7 Xutā xi tu nku tíincha títs'íhín ni xi nda, xi b'a ts'ín tibangisjáhi nga sákúhü kjuachánka xi tsjá

Nt̄ianá kō nga nda ch̄a kō nga k'úéntu tík'un sín, kui xut̄aha xi Nt̄ianá ts'jínk'íéntu tík'un síh̄in.

⁸ Tunga xut̄a xi sin kjuaq kō najmi nt'ē'eh̄en ni xi nax̄u tjín, xi tu sahá nt'ē'eh̄en ni xi najmi ndoo, kui xi incha ts'jíinkjáih̄in kjuaq'un xi ts'jín nibánehē Nt̄ianá kō kjuakjahan.

⁹ Kjuqñimā kō kjuaqba sákúh̄u ngayjee xut̄a xi ts'ín ni xi ch'onk'un, b'ah̄a r̄a xut̄a xi nt̄je judio t̄jeh̄en r̄a kō xi najmi nt̄je judio t̄jeh̄en r̄a.

¹⁰ Tunga ngayjee xut̄a xi incha ts'ín ni xi ndoo, kui xi sákúh̄u kjuqchánka xi tsjá Nt̄ianá, nda ch̄a kō s'eh̄e kjuajyu, b'ah̄a r̄a xi nt̄je judio t̄jeh̄en r̄a kō xi najmi nt̄je judio t̄jeh̄en r̄a.

¹¹ At̄ah̄a namji ngabi ts'ín Nt̄ianá.

¹² Ngayjee xi incha kits'ín ngatitsun nga najmi be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tu nkú ndyjähá t̄a ndaha tsa najmi kits'ínkokjuah̄a kjuatéxumoo. Kō ngayjee xi incha kits'ín ngatitsun nga ja be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, kui kjuatéxumoo ts'jíinkokjuah̄a.

¹³ Najmi xut̄a xi tu basínñjuhú r̄a kjuatéxumoo xi nax̄u ma nginkun Nt̄ianá. Xut̄a xi ts'íntjusun ní kjuatéxumoo xi nax̄u n'e ma.

¹⁴ Xut̄a xi najmi nt̄je judio t̄jeh̄en r̄a najmi kik'aihi kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise tunga ts'íhín ni xi títsu kjuatéxumoo, at̄ah̄a mankjih̄in ni xi nda kō ni xi najmi nda. B'a ts'ín kuenta ts'e suba sakúh̄u r̄a nku kjuatéxuma, ndaha tsa najmi tíjñaha kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise.

¹⁵ Incha bakúchji xuto nga ajin animah̄a t̄jít'a ni xi bakúya kjuatéxumoo. Animah̄a tsuyah̄a tsa nda kō tsa najmi nda ni xi tíjñcha ts'ín. Ko

kjuankjintak'uhun tsuyaha tsa tjéhen jé ko tsa najmi tjéhen ngat'ahá ni xi tíñcha ts'ín.

¹⁶ B'a kama nistjin nk'ie nga Ntjaná k'úexáha Jesucristo nga kuaşehe ni xi tjíntu'máhá xuta. B'a kama xi nkú títsu én nda tsu xi tib'enijmíá.

*B'i ts'ín tsakúa Pablo nk'ie nga ta tjihin jé xuta
judío ndaha tsa kui kik'aihi kjuatéxumoo*

¹⁷ Ji xi b'a tibixín nga ji xi ntje judío tjehen ri, nga kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise kich'ai ko tsjo mahi at'aha Ntja nku tutuú s'ejihin.

¹⁸ Yai ni xi mjehé Ntjaná nga n'ei. Yai má nihi xi nda at'aha kjuatéxumoo kisakúyahí.

¹⁹ Behé tak'uin nga mahi baku niyáíhi xuta ka ko nga ji xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta xi tjíma má jyuún.

²⁰ Ji xi bakuyáíhi xuta xi najmi be ni xi ts'ë Ntjaná. Ji xi nda maestruhu xuta xi najmi mankjihin, at'aha tijñahi kjuatéxuma xi bakúchji kjuankjintak'uun ko ni xi naxu tjín.

²¹ Ji xi bakuyáí, ¿a najmi bakuyáha ri yohi? Ji xi b'enijmí nga najmi ma n'e ndyjé, ¿a n'ei ndyjé?

²² Ji xi b'a bixín nga chankjáán kjuabixanná, ¿a b'a n'ei? Ji xi unchai ntia xi ntsja xuta ts'ínnda, ¿a najmi n'ei ndyjé ninkuhu ntia xu'bo?

²³ Ji xi tsjo mahi at'aha yai kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tunga najmi týankjúnní Ntjaná nk'ie nga tibiyunéí kjuatéxumoo.

²⁴ B'i títsu éhen Ntjaná má nga tjít'a: "Ngat'anuu najmi týankjún Ntjaná ajihin xi najmi ntje judío tjehen ra."

²⁵ Chjíhi ra nga kin'ehi circumcision tsa tibiyunéí kjuatéxumoo. Tunga tsa tibiyunéí

kjuatéxumoo, circuncision xi kin'ehi b'a ma xi nkúhu tsa najmi kin'ehi niu.

²⁶ Kui nga tsa xi najmi kin'ehe rā circuncision k'ujátjoho ni xi tjít'a kjuatéxumoo, ¿a najmi n'echjíhí rā ni xi títs'ín nga chaséhe xi nkúhu tsa kin'ehe circuncision?

²⁷ Xi najmi kin'ehe circuncision yjonintehé tunga títs'íntjusuhún kjuatéxumoo, kui xi k'uéjñanehi ni xi kanéhi ji xi tjíñahi kjuatéxumoo kó kin'ehi circuncision tunga tibiyunéní.

²⁸ Najmi yjonintee tsuya yá xi judio, kó najmi ni xi n'ehe yjonintee xi circuncision xi ndoo.

²⁹ Judio ní xi b'a ts'ín tjíyahá kó circuncision xi nda, kui ní xi ma ajin animahá xuta. Espirituhú Ntianá b'a ts'íun, najmi ni xi tjít'a xujun. Xi b'a ts'ín tjíyahá, Ntianá nda nchjanéhe xuta xu'bo, najmi xuta.

3

B'i ts'ín tsakúa Pablo nk'ie nga tu nkú naxuhú ts'ín Ntianá

¹ Kui b'a maha, ¿mí ni xi tjín saha xi ntje judio tjehen rā ní ma? ¿Kó má xi kui chjéhen circuncision?

² Chjíhi rā niu, tu xi nkú ts'ín chaséhé raá. Títjun Ntianá kits'ínkjas'ehen xuta judio éhen.

³ Tjín xi najmi kis'ejihin éhen Ntianá, tunga, ¿a kuihí nihi xi ts'iín nga Ntianá najmi ts'iíntjusuhun éhen?

⁴ ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ndaha tsa tsank'á ngayjee xuta, tunga Ntianá tu nkú ts'íhín ni xi naxu tjín. Xi nkú ts'ín tjít'a xujun éhen Ntianá nga b'i títsu:

S'ejñā chji nga ji xi naxui nk'ie nga chubai,
ko n'e nganai nk'ie nga n'ekokjuahi.

⁵ Tsa kjuach'onk'unna b'éjñā chji nga Ntjaná xi
naxu ts'ín, ¿nkú kuixiaán ni ma? ¿A najmi naxu
ts'ín Ntjaná nk'ie nga ts'ín nibájennená kjuakjahān
at'ahā ch'on k'aán? Nk'ie nga b'a tíxian, tíinchja xi
nkúhu nku nda.

⁶ ¡Nda tsa mí yjehe najmi b'a tjín! At'ahā tsa
najmi naxu ts'ín Ntjaná, ¿nkú ts'ín ts'iinkokjuaha
xuta?

⁷ Tunga tsa ngat'ahā én tsank'á xi tíinchja, ko tsa
b'a ts'ín tís'ejñā chjihí nga b'a tjín ni xi ts'ín Ntjaná
ko sakú saha kjuachánka, ¿á b'a tí'minahā ni ma nga
ngatitsun títs'ian?

⁸ Kä ma rä b'i k'uíhiín xinkiá kai: "Ch'on n'ee tu
xi nda kämaha asunnteí." B'a tíinchcha tsu xi tíinchcha
nchjayañení nga kui niu xi tíinchcha bakuyái. Nda
tjín nga s'ejñanehē mí nihi xi kanéhē xi b'a tíinchcha
tsuu.

*B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjín xi
bichú ma naxu nginkun Ntjaná tu ngat'ahā nga
ts'íntusun kuatéxumoo*

⁹ ¿Nkú kuixiaán ni ma? ¿A 'yún nda sai jin xi ntje
judío tjeheñni nga xuta xi najmi ntje judío tjeheñ
ra? ¡Najmi! ¡Nda tsa mí yjehe! At'ahā ja kuayaá
nga xi judío ko xi najmi judío nkuhú ngatitsuun
tjíntujín.

¹⁰ Xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntjaná nga b'i títsu:
Najmi tjín xi naxu nginkun Ntjaná,
ndaha nku najmi tjín.

¹¹ Najmi tjín xi mankjihin,
najmi tjín xi bangisjai nga skue yáha Ntjaná.

¹² Ngayjeé kindyjajihin niyóo,

nkuhú nga tsatsuhun anímáha.

Najmi tjín xi nda ts'ín, ndaha nku najmi tjín.

¹³ Ngabaya y'ahá rä ni xi tsu,
tū subahá én tsank'á nchja.

Én xi bitju ts'a b'a joyaha xáhán ye,

¹⁴ kitsehe ts'a én ch'on tsu kó én stinta.

¹⁵ Kitsá b'ema nga ts'ínk'ien anímá,

¹⁶ ni xi incha ts'ín ts'ín x'ahán xúta kó kjuaníma
tsjáha.

¹⁷ Najmi incha be má tjín kjuajyu,

¹⁸ najmi incha tjínjin tak'un

nга Ntianá xi tjíhin nga chankjún.

¹⁹ Yaá nk'ie nga xúta xi tijñanehé kjuatéxuma
xi kin'ekjas'ehen Moise, kjuatéxumooq tinchjakohó
xuta xu'bo tu xi nk'ie nga kuasehe rä Ntianá mí
nihi xi kits'ín xúta najmi tā incha kuinchjáha nga
najmi tā kuitjunkihí rä yjoho.

²⁰ At'ahá ndaha nku najmi naxu chahá nginkun
Ntianá tū ngat'ahá tsa ts'íntjusun ní xi tjít'a
kjuatéxumooq. At'ahá tū sa ní kjuatéxumooq b'éjña
chjiná nga tjínná ngatitsun.

*B'i ts'ín tsakúa Pablo nk'ie nga tū ngat'ahá
nga s'ejihin xúta Jesucristo naxu bichú ma nginkun
Ntianá*

²¹ Tunga nd'ai ja y'éjña chji Ntianá xi nkú ts'ín
naxu ma xúta nginkun. Najmi kjuatéxumooq xi
maha b'a ts'ín. Santa níhi ma n'eya níj ajihin xujun
kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise kó ni xi y'et'a já
profeta.

²² Ngat'ahá ní nga s'ejihin xúta Jesucristo, b'a
ts'ín naxu maha nginkun Ntianá. Kó b'a maha
ngayjee xi s'ejihin, at'ahá najmi ngabi ts'ín Ntianá.

23 Tu ngat'ahá nga ngayjee xuta kits'ín ngatitsun, ndaha nku najmi sakúhú kjuachánka xi Ntianá tsjá.

24 Tunga chánkahá kjuandaha Ntianá xi tu títsjáhá nga naxu kama xuta nginkun, at'ahá Jesucristo y'échjíntjai xuta ko kits'ín ndaíhi jéhe.

25 Kui xi Ntianá kits'ín ma nku chje. Tsaténdzjo jníhi tu xi sakúhuná kjuan'endyjat'a nk'ie nga s'ejinná Jesucristo. B'a ts'ín tsakúchjihi Ntianá nga naxu ts'ín. Nistjin nk'ie, tu ngat'ahá nga tsenta najmi kits'ínniéhé ra xuta ngatitsun xi kits'ín.

26 Tunga nistjin nd'ai ja tsakúchji nga naxu ts'ín ko nga tu nku naxuhú títs'ín nk'ie nga títsjáhá xuta nga naxu ma nginkun tu ngat'ahá nga s'ejihin Jesucristo.

27 Kui b'a maha, ¿a tjín nkú ts'ín kama nk'a n'esjehená yjoná nginkun Ntianá at'ahá ngat'ahá kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise naxu kamaná nginkun? Najmi kama. S'ejña t'axín ni xu'bó tu ngat'ahá nga s'ejinná Jesucristo.

28 At'ahá mankjinná nga ma naxu xuta nginkun Ntianá tu ngat'ahá nga s'ejihin Jesucristo, najmi ngat'ahá tsa ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

29 ¿A tu nkuhú Ntiaha xuta xi ntje judio tjehen ra Ntianá? ¿A najmi kohó Ntiaha xuta naxinantá xingisoo? Johon, b'a tjín. Ntianá ta Ntiaha xuta xi najmi ntje judio tjehen ra.

30 At'ahá nkuhú maha Ntianá xi ts'ín nga naxu ma xuta judio xi kin'ehe ni circuncision at'ahá s'ejihin, ko ta tsjá nga naxu ma xuta xingisoo xi najmi kin'ehe ni circuncision tu ngat'ahá nga s'ejihin.

31 Kui nga, *¿a tín'endyjanáá chjíhi kjuatéxumoo tu ngat'ahá nga s'ejinná? ¡Najmi b'a tjín! Tu sa ní b'a ts'ín tí'baihí rāá chjí xi tjíhín kjuatéxumoo.*

4

B'i ts'ín y'éjñā chubayahá Pablo nga kits'inchjén ntje cháhá xuta judío xi 'mi Abraham

1 Chubanijmíyahana ntje cháná Abraham. ¿Mí nihi xi kisakúhü?

2 Tsa Ntjaná kits'inkjáihín Abraham nga kui xi naxu tu ngat'ahá ni nda xi kits'ín, kā ma rā nk'a k'uasje yjoho. Tunga najmi kāmahá nk'a k'uasje yjoho nginkun Ntjaná.

3 ¿Nkú títsu éhen Ntjaná ngat'a ts'e ni xu'bo? B'i títsu: "Kis'ejihín Abraham Ntjaná kó kui niu xi kits'inchjíhi ra Ntjaná nga Abraham xi nku nda xi naxu."

4 Xi nkúhu xuta xi ts'ínxá, kui xi ch'axkihi ni xi ts'ín kó b'a ts'ín s'echjíhi rā. Najmi tu 'baihí ni xi ts'inkjáihín.

5 Tunga máha xuta xi najmi ma 'yún k'un ni nda xi kits'ín, nga tu sahá s'ejihín Ntjaná xi tsjáhá xuta ngatitsuun nga naxu ma nginkun, Ntjaná be nga xuto s'ejihín kó kui niu xi b'axkihi Ntjaná nga naxu basehe.

6 B'i kitsú David nga: ¡Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi Ntjaná naxu basehe, najmi tu ngat'ahá ni xi kits'ín tsa kui kjuahá nga naxu n'e ma!

7 B'i ts'ín y'et'a:

¡Á b'a nda tjíhin ts'e xuta
xi kin'endyjat'ahá rā jéhe,
kó kin'endyajnuhu ngatitsuhun!

8 ¡Á b'q̄ nda tjíhin ts'e nda
xi Nt̄ianá najmi b'axk̄ih̄i r̄a ngatitsuh̄n!

9 ¿A t̄u nk̄uhú x̄ut̄a xi kin'ehe ni circuncision sakúh̄u k̄juānda xi títsu David, a r̄a kohó xi najmi kin'ehe ni circuncision? Ja b'q̄ kuixíaán nga Abraham kis'ejih̄in Nt̄ianá kō nga kui niū xi kin'echj̄ih̄i r̄a nga naxū kin'e ma.

10 T̄unga, ¿nk̄jé kin'echj̄ih̄i r̄a Abraham nga kui xi nk̄u nda xi naxū? ¿A nk̄ie nga ja kin'ehe ni circuncision, a r̄a nk̄ie nga najmi kjehé n'ehe ni circuncision? Nk̄ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision b'q̄ kama.

11 Askahan kin'ehe Abraham ni circuncision. Kui niū xi kama nku chubá xi kis'et'aha, chuba xi tsuh̄u r̄a nga naxū kama at'aha kis'ejih̄in Nt̄ianá nk̄ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision. B'a ts'ín j'ai maha Abraham na'mihí ngayjeē x̄ut̄a xi s'ejih̄in Nt̄ianá, ndaha tsa najmi kin'ehe ni circuncision. Nt̄ianá b'axk̄ih̄i x̄ut̄a xu'b̄o xi nk̄uhu x̄ut̄a xi naxū.

12 Kō ta j'ai ma Abraham na'mihí x̄ut̄a xi kin'ehe ni circuncision, xi najmi t̄u nkú ni circuncision kin'ehe r̄a, kō ní ta s'ejih̄in Nt̄ianá xi nkú ts'ín kis'ejih̄in nt̄je cháná Abraham nk̄ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk̄ie nga kits'íntjusun Nt̄ianá ni xi kitsúya titjuh̄un Abraham

13 Nt̄ianá kitsúya titjuh̄un Abraham nga kui kō nt̄je xi s'ehe askahan ts'íinkjáih̄in asunteē nga kama ts'e. T̄unga najmi ngat'aha ní tsa kits'íntjusun Abraham k̄juatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tsa kui k̄juaha nga b'q̄ kik'in titjuh̄un r̄a. B'a ní kik'ih̄in

at'ahä kis'ejihin Nt̄ianá kō kui niu xi kich'axkihi rä ngä kui xi naxu.

14 At'aha tsa xi tíñcha ts'íntjusun kjuatéxumoo, tsa kui xi ts'íinkjáihin ni xi kitsúya titjun Nt̄ianá nga tsjá, kui xi tsuhü rä ngä najmi chumi ni chjíhi rä ngä s'ejihin xuta Nt̄ianá kō najmi t̄a chumi ni chjí kamaha rä én xi kitsúya titjun Nt̄ianá.

15 Nk'ie ngä biyuné kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, kjuakjahān Nt̄ianá ts'ín nibánehe xuta. Tunga má najmi tjín kjuatéxumoo, najmi tjín xi nkú ts'ín kuiyúnehe ni xi títsu.

16 Kui b'a maha, at'ahä ní ngä s'ejihin xuta Nt̄ianá, kui kjuahä ngä sakúhü rä ni xi kichuba titjun, tu xi ngat'ahä kjuandahä Nt̄ianá sakúhü rä ngayjee ntjehé Abraham ni xi kichuba titjun. Najmi tu nku xi y'ahä rä kjuatéxumoo xi sakúhü niu. Ta sakúhü xi s'ejihin Nt̄ianá xi nkú ts'ín kis'ejihin Abraham Nt̄ianá. Kui xi na'miná ngatenteé

17 nginkun Nt̄ianá xi nkú ts'ín tjít'a, má ngä b'a kitsúhü Nt̄ianá Abraham: "Ji xi kits'in maha na'mihä nkjin xuta naxinantá." Kis'ejihin Abraham Nt̄ianá, kui xi ts'ínk'íentu tík'un xuta k'ien kō tu ts'ínkjohó ni xi najmi kjee tjín, as'ai s'e.

18 Abraham kikuyá ni xi kik'ihin kō kama na'mihä nkjin nkjún xuta naxinantá at'aha kis'ejihin Nt̄ianá, ndaha tsa najmi tjín xi nkú ts'ín kuitjusuhun niu. Kama xi nkú ngä kik'ihin: "B'i ts'ín nkjin kama ntjehi."

19 Tu nkú kis'ejihin rä Abraham, ndaha tsa kamankjihin nga ja tu xí nibajehén rä yjonintehé at'ahä ja ma kföhé rä unchan nú kō tsa ngat'ahä ngä nt̄i Sarä xi chjuúhün maha.

20 Najmi jo jan kamahä tsa najmi t̄a kis'ejihin rā ni xi kitsúya titjuhun Nt̄ianá nga tsjáha. T̄u sahá ndjá tsasinjña sa nga kis'ejihin kō kits'ínie yjoho nga chánka Nt̄ianá.

21 Yénu k'un nga tjihin nga'yún Nt̄ianá kō nga kamahä ts'íintjusun ni xi kitsúya titjuhun.

22 Kis'ejihin Abraham Nt̄ianá kō Nt̄ianá kits'íncjíhi rā niu nga Abraham xi nku ndā xi naxu.

23 Má nga tjít'a nga Nt̄ianá kits'íncjíhi rā nga kis'ejihin Abraham, najmi tu nkuhú ngandaha Abraham kis'et'a niu.

24 Nganda níná kis'et'aha niu. T̄a n'echjíná kō ná xi nkúhu xuta xi naxu at'ahä s'ejinná Nt̄ianá xi kits'ínkj'áiyahä ngabayoq Ndā Nt̄ianá Jesu.

25 Kui xi kin'ek'ienntjáihi ngatitsunná kō kin'ekj'áya ngáha rā ngabayoq tu xi t̄a k̄amahaná xuta xi naxu nginkun Nt̄ianá.

5

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga nd'ai tjínkoná kjuajyu Nt̄ianá

1 Kui b'a maha, naxu kamaá nginkun Nt̄ianá at'ahä s'ejihinná Nt̄ianá kō tjínkoná kjuajyu ngat'ahä ni xi kits'ín Ndā Nt̄ianá Jesucristo.

2 At'ahä s'ejinná Nt̄ianá, kui nga Jesucristo kits'ílin nga tsitjas'enjihinná kjuanda xu'b̄i. Ndjá tinchajián kjuandoo. Kui nga tsjo mahaná nk'ie nga tichuyáa kjuachánka xi tsjáná Nt̄ianá.

3 Kō najmi tu nku ni xu'b̄i xi tsjo maná. T̄a tsjo maná kju'a'un xi tibitjajíaán, at'ahä yaá nga kju'a'un tsjá nga'yúnná tu xi n'e chukjuahaná ni xi tímat'aán.

4 Ko tsa n'e chükjuá, kixi bitjukqá ni xi tímaná. Ko tsa kixi bitjukqá ni xi tímaná, ma chuyáá ni nda xi tsjáná Ntjaná.

5 Ko najmi sákúná kjuasuba, ndaha tsa najmi kjee tíyaá ni xi táchuyáá. At'ahá Espiritu Santo xi kik'ainá kits'íntsejihin anímaná kjuatjoho Ntjaná.

6 Nk'ie najmi kama kin'ek'anki subaá yjoná, Cristo k'ienntjáíhi xutá ngatitsuun nistjin xi kitsú Ntjaná.

7 Ni tjín tsa tjín xi kuayántjai nku xutá xi naqxu ts'ín, tunga kutsa tjihín xi kama k'un kuayántjai nku xutá xi 'yún nda.

8 Tunga Cristohó k'ienntjáíhiná nk'ie nga xutá ngatitsun saá. B'a ts'ín tsakúchjihi Ntjaná xi nkú ts'ín tjoño ñá.

9 Nk'ie nga ja xutá xi naqxu kamaá nginkuñ Ntjaná ngat'ahá jní xi tsaténdzjo Cristo, ¿nkú ts'ín najmi n'ek'ankihiná nistjin nga ts'iín nibájen kjuaqjahán Ntjaná?

10 At'ahá nk'ie nga kamaá xutá kontrahá Ntjaná, ngat'ahá ngabayaha Ntíhi kinchjako ndaná. ¿Nkú ts'ín najmi n'ek'ankiná ngat'ahá kjuatík'uhun Ntíhi, ñá xi ja nchjako ndaná nd'ai?

11 Ko najmi tu suba ni xu'bí táchuyáá. Ta tsjo maná nga Ntjaná kjuáts'ená, at'ahá Ndá Ntjaná Jesucristo kits'ín nga tibichúk'un ngáha råá Ntjaná.

B'i ts'ín tsakuya Pablo nk'ie nga Adan j'aiko ngabayoo tunga Jesucristo kits'ínk'íentu til'unná

12 Ngat'ahá ni xi kits'ín nku ndá ngatitsuun jas'en asunntei ko ngatitsuun j'aiko ngabayoo. B'a ts'ín ngjindjuhu ngabayoo ajihin ngayjee xutá, at'ahá ngayjee xutá kits'ín ngatitsun.

13 Kintehé ni nga Ntianá kits'ínkjas'ehen Moise kjuatéxumooq kis'e ngatitsun əsunntej, tunga najmi ch'axkjhí rä ngatitsun xi ts'ín xutə nk'ie nga najmi kjee tjín kjuatéxumoo.

14 Yahä nk'ie nga nistjihin Adan santaha nistjihin Moise tsatéxuma ngabayoo. Ta k'ien xi najmi kits'ín ngatitsun xi nkúhu xi kits'ín Adan. Adan, kui y'éjña chubayaná xi kj'uaí əskahan.

15 Kjuandahä Ntianá najmi b'a joyaha xi nkúhu ngatitsun xi kits'ín Adan. At'ahä ngat'ahä ngatitsuhun nku nda nkjin xutə k'ien, tunga ngat'ahä kjuandahä nku nda, kui xi Jesucristo, nkjin xutə 'yún kisakúhü kjuandahä Ntianá ko ni xi tu kit-sjháhá rä.

16 Ko ni xi tu kitsjháhá Ntianá najmi b'a joyaha xi nkúhu ni xi y'ahä rä ngatitsuhun Adan. Ngat'ahä nku ngatitsun xi kits'ín Adan, Ntianá kits'ínnijéhe ko b'a ts'ín já y'ejñajihin. Tunga əskahán ni nga kis'e nkjún ngatitsun, tu kitsjháhá Ntianá nga naxu kama xutə nginkun.

17 Ngat'ahä ngatitsun xi kits'ín nku nda tsatéxuma ngabayoo, tunga ngat'ahä ni nku nda, kui xi Jesucristo, incha k'uéntu tik'un ko kjuatéxuma xutə xi ts'íinkjáhín kjuanda chánkahä Ntianá ko k'uaíhi nga naxu kama nginkun.

18 Kui b'a maha, xi nkú ts'ín tu ngat'ahä nku ngatitsun xi kits'ín nku nda já y'entujíhín ngayjee xutə, b'a ta ts'ín tu ngat'ahä nku ni nda xi kits'ín nku nda naxu bichú ma ngayjee xutə nginkun Ntianá ko k'uéntu tik'un.

19 Xi nkú kama nga najmi kint'é'en nku nda ko kui nga nkjin xutə tsichu maha xutə ngatitsun, b'a

ta kama nga kint'ē'én nku nda kō kui nga nkjin xutā naxu kujichú maha nginkun Ntianá.

²⁰ Kō ta j'ai s'ejña kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise tu xi saha ngatitsuun, tunga nk'ie nga ja kisá ngatitsuun, 'yún kisá sa kjuandahä Ntianá.

²¹ At'ahä xi nkú ts'ín kis'ehé nga 'yún ngatitsuun kō j'aiko kjuabayoo, b'a ta ts'ín tjihin nga 'yún kjuandahä Ntianá, kui xi ts'ín nga naxu mahaná nginkun kō ts'ínk'íentu tik'un símná ngat'ahä ni xi kits'ín Ndä Ntianá Jesucristo.

6

B'i ts'ín tsakuya Pablo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsuun kō nga tintsuba tík'unkaá Cristo

¹ Kui b'a maha, ¿nkú kuixihinná? ¿A tu nku n'enahá ngatitsun tu xi 'yún s'ejña chji saha kjuandahä Ntianá?

² ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ja tsayahaá ngatitsuun. ¿Nkú ts'ín kuintsabajin sahaná ngatitsuun?

³ ¿A najmi yanú ni xu'bí? Ngatenteé xi kisaténtájíán Jesucristo nkuhú ja makaá kō nkuhú ja tsichu majihíín ngabayahä.

⁴ Nk'ie nga kisaténtájíán Cristo, b'a ts'ín tsayakohoná kō kis'eyanjiká, tu xi kuintsubaá tik'un tsetse ngáhaná xi nkú ts'ín Ntia Na'miná kits'ínk'íyahä Cristo ngabayoo nk'ie nga tsakúchji kjuachánkahä.

⁵ At'ahä tsa nkuhú tsichu makaá Cristo nk'ie nga k'ien, b'a ts'ín ta nkuhú kujichú makaá nga kj'uáíya ngáhaná xi nkú ts'ín j'áíya ngáhä rä ngabayoo.

⁶ Yaá nk'ie nga kisut'a kruuká Cristo. Najmi b'a ta ts'ín tintsubahaná xi nkúhu nk'ie. Ja tsatsun

yjonintená xi tijñajihin ngatitsun tu xi najmi ta kuiñú'yá'ehen råá ngatitsuun.

⁷ At'aha xi 'me, najmi ta tjín xi nkú ts'íhín rå ngatitsuun.

⁸ Tsa ja tsayakáá Cristo, ta s'ejinná nga ta kuintsuba tik'unkáá.

⁹ Yaá nga Cristo j'áiya ngáhá rå ngabayoo ko najmi ta kuyáá saha. Najmi ta tjíhín rå nga'yún ngabayoo tsa nkú ts'íin saha.

¹⁰ At'aha nk'ie nga k'ien Cristo, nkuhú niyá k'iehen tu xi kikjexihin rå nga'yún xi tjíhín ngatitsuun. Ngat'a ts'e nga tijña tikk'un, tijña tikk'un xi nkú ts'íin mjehé Ntjaná.

¹¹ Ko máha jun, b'a ta ts'íin n'enkjíntak'un nga ja tsayoho ngatitsuun ko tintsuba tik'un xi nkú ts'íin mjehé Ntjaná, nga nkuhú makoo Jesucristo.

¹² Kui b'a maha, najmi tu 'baíntehé ruu ngatitsuun tsa kui xi kuatéxumahá yjonintenuu xi maha 'me, tsa kuiñú'yá'óhöon nga n'oo ni xi mjehé yjonintenuu.

¹³ Najmi tu ngatitsuun 'boho yjonintenuu, tsa ni xi najmi nda n'oo. Tu sa ní Ntjaná tjohon yjonuu, jun xi ja tsayo ko j'áiya ngáhánuu ngabayoo. Tjohon yjonintenuu Ntjaná nk'ie nga n'oo ni xi naxu n'e.

¹⁴ Najmi ta kuatéxumahánuu ngatitsuun, at'aha najmi ta kjuatéxumoq tijñanehenuu. Kjuandahá ní Ntjaná tintsubankiu nd'ai.

B'i ts'íin tsakúya Pablo nk'ie nga najmi ta batéxumahaná ngatitsuun

¹⁵ Ei ni ma, ¿a n'eeé ngatitsun, tsa najmi ta kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise tijñanehená,

at'ahä kjuandahä Ntjaná tintsübängkiá? ¡Najmi!
¡Ndaha tsa mí yjehe!

16 ¿A najmi yanú, tsa tjín xi n'ekjas'ohoon yjonuu
nga kuinú'yá'ohoon xi nkúhu xutä musuhü, jun
xi bichúmo xutä musuhü xi tínu'yá'ohoon? Tsa
xutä musuhü ngatitsuun kämo, kuyayó. Tunga tsa
kuinú'yá'ohoon Ntjaná, naxu kämo nginkun.

17 Jun xi kamo xutä musuhü ngatitsuun nistjin
nk'ie, tunga nd'ai máb'achjihí ra Ntjaná nga tu
sahá ngayjehe animanuu tínu'yá'ohoon én xi
tsinchiyó, én xi kin'ekjas'ennuu.

18 Ja kamandoóho ngatitsuun ko tsichumo xuta
musuhü ni xi naxu tjín.

19 Tíb'ejñá chubayanuu ni xu'bi nga tinchjakonuu
at'ahä 'ni mankjinná nii. Nistjin nk'ie, ni xi
chuntí nginkun Ntjaná ko kjuach'onk'uun
kin'ekjas'ohoon yjonintenuu tu xi ch'on
kin'ehenu. Xutä musuhü niu kämo, tunga nd'ai
n'ekjas'on yjonintenuu nga kämo xutä musuhü ni
xi naxu tjín tu xi xutä xi ts'e Ntjaná kämahanu.

20 Nk'ie nga kamo xutä musuhü ngatitsuun, kjin
tintsüböhö ni xi naxu tjín.

21 ¿Mí nihi xi kisakúnuu nga kin'o ni xi kin'o
nk'ie, ni xi tu subahá manuu nd'ai? Ngabaya y'ahä
ra ni xi kin'o.

22 Tunga nd'ai ja kamandoóho ngatitsuun ko
yjankihüu Ntjaná. Tísakúnuu kjuaje xi tsjánuu
Ntjaná tu xi kuintsuba tít'un síhinnu.

23 At'ahä ngabayoo, kui xi chjihí ngatitsuun,
tunga Ntjaná tu tsjáhá nga k'uéntu tít'un sín xuta
xi nkuhú makö Ndä Ntjaná Jesucristo.

7

B'i ts'ín y'éjñā chubaya Pablo nga ja tsayahaá kjuatéxumoo

¹ Jun já nts'e, tíncjakonuu jun xi yo kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. ¿A najmi yanú nk'ie nga tjíntu tít'un sa xutá y'ahá kjuatéxumoo?

² Xi nkúhu nku tachjuún xi tijñaha x'in, tjít'a kjuatéxumoo nga najmi tijhin nga k'uéjñá x'ihin. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndaí ngáhá ra yjoho kjuatéxumahá kjuabixoon.

³ Kui nga tsa kj'ái ndaí k'uéjñakoho nk'ie nga tijñá sa x'ihin, tibangane kjuabixahan. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndaí ngáhá ra yjoho ni xi tjít'a kjuatéxumoo. Najmi tibangane kjuabixoon tsa kj'ái ndaí k'uéjñakó ngáha.

⁴ B'a ta kamanuu, já nts'enä. Xi ja k'ien najmi ta y'ahá ra kjuatéxumoo, ko jun ja tsayakoo Cristo nk'ie nga k'ien tu xi kj'ái xi kama ts'e ngáhanuu. Xi j'áya ngáhá ra ngabayoo, kui xi ts'enuu nd'ai. B'a ts'ín kama n'ehená ni xi ts'e Ntjaná.

⁵ Nk'ie nga kich'a saá asuntee, ngatitsuun kits'inxájin yjonintená. Ngatitsuun kits'inchjén kjuatéxumoo nga kin'e mjeé ni xi najmi nda, ko kin'eé ni xi tjeheñ ra ngabaya.

⁶ Tunga nd'ai ja najmi ta kjuatéxumoo tijñanehená, at'ahá ja tsayaháá kjuatéxuma xi kik'íet'a'yúnná nistjin nk'ie. Kui nga tñ'ehená ni xi mjehe Ntjaná nd'ai xi nkú ts'ín tibakú niyá tsétsená Espirituhú Ntjaná, najmi xi nkú ts'ín tsakú niyáná xujun xi kis'et'a nistjin nk'ie.

B'i ts'ín tsakúa Pablo xá xi tijhin kjuatéxumahá Ntjaná

7 Ei ni ma, ¿nkú kuixíaán? ¿A kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise y'a ngatitsun? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Tunga tsa najmi kis'ejña kjuatéxumoo, najmi kikie rā ni xi 'mihij ngatitsun. Najmi be tsa najmi nda tjín nk'ie nga ni xi tjíhín xuta kjuaslhín tsa najmi b'i títsu kjuatéxumoo: "Najmi tū fasihín ni xi tjíhín xuta."

8 Tunga ngatitsuuhún kits'inchjén ni xi tjít'a kjuatéxumoo ko b'a ts'ín kinchjahana nga jasihín nkjin tikká ni xi najmi an ts'ān. At'ahá tsa najmi tjín kjuatéxuma, najmi tjíhín nga'yún ngatitsuun.

9 Xi nkúhu an. Nk'ie nga najmi kjee s'ejñanena kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tsátejña tikk'an. Tunga nk'ie nga kamankjinna ni xi tjít'a kjuatéxumoo, kisakú nga'yúhún ngatitsuun, as'ai tsaya.

10 Kikie nga kjuatéxuma xi tjíhín nga ts'íink'íejña tikk'unna, kui xi tū sahá kits'inkjina ngabayoo.

11 At'ahá ngatitsuun kits'inchjén ni xi tjít'a kjuatéxumoo tū xi ts'anachahana. B'a ts'ín kits'ínk'ienkohona ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

12 Jehé kjuatéxumoo, ko ni xi tjít'a kjuatéxumoo je ko naxú tincjáa ko nda.

13 Tunga, ¿a ni xi ndoq xi kitsjána ngabaya? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ngatitsuun ní kits'inchjén ni xi ndoq nga kitsjána ngabaya tū xi chahá nga kui xi ngatitsun. Ni xi tjít'a kjuatéxumoo tsakúchji nga tū xí 'yúhún ch'onk'un ngatitsuun.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni xi ts'íhín ngatitsuun

14 Yaá nga kjuatéxumoo ajihín Espirituuhú Ntjaná tsitjuhu, tunga an əsunntee y'ahana. Ja ts'atsena ngatitsuun ko an kama nda musuhú.

15 Najmi mankjinna ni xi ts'ian. At'aha najmi ni xi mjena ts'ian. Tu sa ní ni xi najmi sasínna, kui níhi xi ts'ian.

16 Tunga tsa ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, ni xi títs'ian títs'inkiékhona yjonä nga nda kjuatéxumoo.

17 Kui nga najmi ta an xi b'a ts'ihinna nga b'a ts'ian. Ngatitsun xi tíjñajin nína xi b'a ts'ín.

18 Be nga xi nkú ts'ín y'ahana əsunntee, ndaha nku ni xi nda najmi tíjñajinna. At'aha ndaha tsa mjena ts'ian ni xi nda, tunga najmi chukjuahána b'a ts'ian.

19 Najmi ts'ian ni xi nda xi mjena ts'ian, tu sa ní ni ch'onk'un xi najmi mjena ts'ian.

20 Tsa ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, najmi ta an xi b'a títs'ihinna. Ngatitsun xi tíjñajin nína xi b'a títs'íyn.

21 Mankjinna ni xu'bí. Nk'ie nga mjena ts'ian ni xi nda, tu ni ch'onk'un xi tíjñajihínna bitjuchji.

22 Tsjo mahä animanä kjuatéxumahä Ntjaná,

23 tunga mankjhíhínna nga kj'ái kjuatéxuma títs'inxájin yjonintenä, kui xi kjuatéxumahä ngatitsuun. Kui xi kjánko kjuatéxuma xi tsjániyáha kjuankjintak'unna. F'akj'ániyéna kó ts'ín mana nda nubayáha.

24 ¡Níma rú ts'ihinna! ¿Yá xi kúasinkona tu xi kama ndaíhi ra yjoninte xu'bí xi títsjána ngabaya?

25 ¡Tsjahä máb'achjhíhi Ntjaná! Ndä Ntjaná Jesucristo kits'ín ndaína. Títs'inchjén kjuankjintak'unna nga tint'e'éhen kjuatéxumahä Ntjaná, tunga xi nkúhu nku ndä, kjuatéxumahä ngatitsuun tint'e'éhen.

8

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhu Ntjaná ts'ínk'íéntu tík'unna

¹ Kui b'a maha, najmi tā chumi nihi tā n'enijéhe rā xuta xi nkuhú makó Cristo Jesu,

² at'aha Espirituhu Ntjaná ts'ínk'íéntu tík'unkoná Cristo Jesu kō tsjáná nku kjuatéxuma xi ts'ín ndaíná kjuatéxumahá ngatitsuun kō ngabayoo.

³ Ni xi najmi kamahá kits'ín kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise at'aha əsunntee y'aha rā xuta kō najmi kamaħá ts'iintjusun ni xi tjít'a, kui nihi xi kits'ín Ntjaná nga kits'ín nibá Ntíhi. Ntíu kik'a yjoninte xi nkúhu yjoninte ngatitsuhun xuta tu xi y'échjíntjaihi ngatitsuun. B'a ts'ín kik'ojenñkihi Ntjaná ngatitsun xi tijñajihin xuta.

⁴ B'a kits'ín Ntjaná tu xi kuitjusuhun ajinná ni nda xi banki kjuatéxumoo, ñá xi najmi tā tintsubahaná xi nkú ts'ín mjehé yjonintená. Tintsuba nínáá xi nkú ts'ín mjehé Espirituhu Ntjaná.

⁵ At'aha xi əsunntee y'aha rā nga tjíntu, kui xi ni xi ts'e əsunntee ts'ínnkjink'un, tunga xi Espirituhu Ntjaná y'aha rā nga tjíntu, kui xi ni xi ts'e Espiritu ts'ínnkjink'un.

⁶ Xi ni xi ts'e əsunntee ts'ínnkjink'un, kui xi kuyá, tunga xi ni xi ts'e Espirituhu Ntjaná ts'ínnkjink'un, kui xi k'úentu tík'un kō s'ehe kjuajyu.

⁷ At'aha xi ni xi ts'e əsunntee ts'ínnkjink'un, kui xi unkie Ntjaná. Najmi tjíntunkí kjuatéxumahá Ntjaná kō najmi mahá tsa b'a incha ts'iín.

⁸ Xi əsunntee y'aha rā nga tjíntu, kui xi najmi mahá ts'ín ni xi tsjohó Ntjaná.

9 T_unga máha jun, ja najmi t_a əsunntee_e y'ahən_u nga tints_{ub}oo. Espirituh_u ní Nt_{ian}á y'an_u nga tints_{ub}oo tsa kjuaxi_i nga kui xi tíjñajinn_u. Xi najmi tíjñajihin Espirituh_u Jesucristo, kui xi najmi Jesucristo ts'ehe.

10 T_unga tsa Cristo tíjñajinn_u, tsuh_u r_a nga Espirituh_u títs'ínk'iéntu tík'unnu_u k_o ja naxu_u tsichumo nginkun Nt_{ian}á, ndaha tsa ngatitsuu_n ja kits'ínk'ien yjonintenu_u.

11 Tsa Espirituh_u xi kits'ínkj'áiyah_a Jesu ngabayoo tíjñajinn_u, t_a kuihi xi kits'ínkj'áiyah_a Jesu t_a ts'ínk'iéntu tík'un yjonintenu_u xi maha_q'me. B'a ts'íinkon_u Espirituh_u Nt_{ian}á xi tíjñajinn_u.

12 Kui b'a_q maha, já nts'e, ja najmi t_a tjíhin tsa kuintsubaqá xi nkúhu xut_a xi ts'ín ni xi mjehé yjonintee.

13 At'ah_a tsa kuintsuboo xi nkúhu xut_a xi ts'ín ni xi mjehé yjonintee, kuayó. T_unga tsa Espirituh_u Nt_{ian}á n'ek'ienkohonu ni xi mjehé yjonintenu_u, kuintsubaqá tík'un.

14 Ngayjee xi Espirituh_u Nt_{ian}á bakú niyáh_a, kui xi ntíhí Nt_{ian}á.

15 At'ah_a Espiritu_u xi kin'ekjóhoon najmi kits'ín manu_u xut_a musuh_u kjuabinkjuun. Kits'ín ma nínu_u Ntíhí Nt_{ian}á k_o ts'ín nga: "N_a'mi ichí", k'úihíin Nt_{ian}á.

16 Kui Espirituh_u Nt_{ian}á nkuhú mako animaná nga tsuya kixi_i nga ñá xi ntíhí Nt_{ian}á.

17 Tsa ñá xi ntíhí Nt_{ian}á, t_a sakúná ni xi ts'e. Jesucristo n'ekjáinkoóho ni xí ts'e Nt_{ian}á. Tsa nd'ai_i tíbitjajíaán kjuanima_i xi j'ajin, t_a sakúná kjuachánkah_a.

*B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tichuyáhaá nistjin
nga Ntjaná ts'iín ma kikjinná ntíhi*

¹⁸ B'a mana nga najmi chumi nihi kju'a'un xi tibená nistjin nd'ai tsa ch'achubakohoná kjuachánkahá Ntjaná xi kama chjiná askahan.

¹⁹ Ngayjee ni xi kits'índa Ntjaná tíincha kuyá ko 'yún mjehé nga s'ejña chji yá xutaha xi ntíhi Ntjaná.

²⁰ At'aha ni xi kamandoo najmi ta tjihin ra nga'yún xi kis'ehe nga tjuhun. Najmi kui kama mjehé nga b'a kamat'ain. Ntja níná b'a ts'ín y'enda nga b'a kamat'ain. Tunga ta tikuahá ra

²¹ ni xi kamandoo nistjin nga najmi ta kuatsuhun. Tikuahá nk'ie nga kama ndáihí ch'a xi y'anji, nistjin nk'ie nga b'a ts'ín kama ndáihí xi nkú tsjo ts'ín kama ndáihí ntíhi Ntjaná.

²² Yaá nga santaha nd'ai un tíbehe ngayjee ni xi kits'índa Ntjaná, xi nkúhu nku tachjuyún xi tsíhín ntí.

²³ Ko najmi tu nku kui xi un tíbehe. Ta un tibená ko ñá. At'aha ja tíñajinná Espirituhu Ntjaná. Ja kik'ai titjunná ajihin ngayjee ni xi n'ekjáihíin askahan. Nkjún tíbehe animaná nga tichuyáhaá nistjin nga ts'iín ma kikjinná Ntjaná ntíhi, nistjin nga n'ek'anki yjonintená.

²⁴ At'aha ja kin'ek'ankiná ko tichuyáhaá ni xi sakúná, tunga tsa ja kisuya ntsaqá ni xi tichuyáhaá, najmi ta tichuyá saha raá ni xu'bó. ¿At'aha yá xi kuyahá ni xi ja tíñahá?

²⁵ Tunga tsa tichuyáhaá ni xi najmi kjee yaá, tjihin nga chuyáhaá santa nkúhu nga n'ekjáihíin.

²⁶ Ta basinkoná Espirituhu Ntjaná, at'aha najmi ndjá tjíntuyáná. Najmi yaá ni xi kuincháá,

tunga Espirituhu ní Ntianá bankintjáiná. Nk'ie nga nchjantjai un'unna Espiritu nginkun Ntianá, najmi tjín én xi kuixínyahaná xi nkú tsu.

²⁷ Ntianá xi be animahá xutq, kui xi be mí xi mjehé ts'ín Espiritu. At'ahq xi nkú ts'ín mjehé Ntianá, b'a ts'ín banki Espiritu nga nchjantjai xutq xi Ntianá kikjáts'e.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjoná Ntianá

²⁸ Yaá nga ngayjee ni xi mat'ain xutq xi incha ts'íntjo Ntianá, Ntianá ts'inchjén niu ngandahá xutq xu'bo. Ntianáhá j'ájihin xutq xu'bo at'ahq b'a ts'ín kama mjehé.

²⁹ At'ahq xutq xi kikie titjun Ntianá, ta y'énda titjun nga b'a ts'ín s'eyahq xi nkúhu Ntíhi, tu xi kui Ntíu kámaha Ntí tjun ajihin já nts'e xi nkjin maha.

³⁰ Kó xi y'énda titjun Ntianá, ta j'ájin. Kó xi j'ájin, ta kits'ín nga tsichu ma naxu nginkun. Kó xi kits'ín nga tsichu ma naxu nginkun, ta kitsjáha kjuachánka.

³¹ Kui b'a maha, ¿nkú kuixín sahaná? Tsa Ntianá makoná, ¿yá xi ngjuai kontraná?

³² Kui xi ja y'éjña nga tu nkú tsjáhá Ntíhi. Kits'ínkjas'en Ntíhi nga kin'ek'ien ngandaná. Kui nga tsa kitsjáná Ntíhi, ¿nkú ts'ín najmi ta tsjáhaná ngayjee ni xi tjín?

³³ ¿Yá xi kámaha ts'ínk'anji jé xutq xi Ntianá j'ájin? Ntianá kits'ín nga naxu xutq xi ts'e.

³⁴ ¿Yá xi b'a kuitsq nga ngatitsun y'a? Cristo Jesu k'ien kó j'áiya ngáha ra ngabayoo kó tíjñat'aha Ntianá nd'ai nga tibankintjáiná.

³⁵ Tjoho ñá Cristo. ¿Yá xi kámaha kjé'aná kjuatjoho? ¿A kjuanima? ¿A kjuaboo? ¿A

kjua'unchoo? ¿A kjintío? ¿A tu ngat'aha nga x'aán? ¿A ni ch'onk'un xi mat'aán? ¿A ra ngahá n'ek'ienná?

³⁶ B'a ma xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá:
Ngat'a ts'i tehente tintsubajiin ngabayoo.
Xi nkúhu chutsankka xi n'ek'ien, b'a ts'ín baseni jó.

³⁷ Tunga ajihin ngatenteę ni xu'bı xi kits'íntjoná ta ts'ín nga tu sahá 'yún n'e ngana saá.

³⁸ At'aha behę k'an nga najmi tjín xi kamaha kjé'aná kjuatjoho Ntianá, ndaha tsa kuayáá ko ndaha tsa kuintsuba tík'aán, ta ndaha ntítsjeę ko xi batéxuma ko xi tjihin nga'yún, ta ndaha ni xi tíma nd'ai ko xi kama ąskahan,

³⁹ ta ndaha ni xi nk'a ko xi nankka, ta ndaha nku ni xi kits'ínnada Ntianá. Najmi tjín xi kamaha kjé'aná kjuatjoho Ntianá, kjuatjo xi tsakúchjiná nga kitsjáná Nda Ntianá Cristo Jesu.

9

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín Ntianá j'ájin xuta xi ntje judio tjeheń ra

¹ Cristo be nga kjaxi ni xi tíxian. Najmi tib'anacha. Ko Espíritu Santo b'a titsuna nga b'a tjín ni xi titsinkihin k'an.

² Tjín babana ko ixí tíneyahá tíma animana.

³ Tsa kama kai, mjena tsa santaha an kama nku xi najmi nda nginkun Ntianá ko tsa kjin kúátejñahę Jesucristo, tsa tu ahá ni b'a ts'ín kama kúásinka já nts'ë, kui xi ntjena.

⁴ Xi ntje Israel tjeheń ra. Ntianá kits'ín ma ntíhi. Y'ejnajihin ko tsakúchjihi kjuachánkahu. Ni y'endako ntje cháhę ko kitsjáhę kjuatéxumahu. Tsakúchjihi xi

nkú ts'ín tjíhin nga ts'íntsjohó kó kitsúya titjuhún ni xi tsjáhá.

5 Nkuhú ntje chá xi j'ájin Ntjaná, yo nibahá rā xutá Israel kó ajihin xutó tsitjujin xi kits'ín niba Ntjaná nk'ie nga kik'a yjoninte xi nkúhu xutá. Kui xi Ntja xi batéxumahá ngayjeé ni xi tjín. Kan'etsjo tehentehé tū nkjéhé ni. B'a katuma.

6 Tunga najmi j'a tiyahá éhen Ntjaná. At'aha najmi ngatenteé xutá xi y'ahá rā ntjéhé Israel, tsa kui xi xutá Israel kikjin.

7 Kó najmi ngatenteé xi y'ahá rā ntjéhé Abraham, tsa kui xi ntí kikjihin Abraham. At'aha Ntjaná b'a kitsúhu Abraham: "Ntje xi s'ehi Isaac nibahá rā."

8 Kui xi tsuhú rā nga najmi ntí xi kis'ehe Abraham xi nkú ts'ín s'ená ntí, tsa kui xi ntíhí Ntjaná. Ntí xi kis'e níhí xi nkú ts'ín kitsúya titjuhún Ntjaná, kui xi kits'ínhjíhí nga kui xi ntjéhé Abraham.

9 At'aha kui én xu'bí xi kitsúya titjuhún Ntjaná Abraham: "Núni xi nkú ma nistjin xu'bí kuakuchjíhí nga'yúnná. Nku ntíx'in s'ejñaha Sara."

10 Kó najmi tū nku ni xu'bí kama. B'a tā kamat'ain Rebeca nk'ie nga y'a ntí'yún. Kui xi kama chjuhún Isaac xi tā ntje cháhá xutá Israel.

11 Ntjaná kinchjako titjuhún Rebeca nga kinchjanijmíyaha ntíhí nk'ie nga najmi kjee tsin kó najmi kjee ts'ín ni xi nda kó a rā ni xi ch'onk'un, tū xi kuitjusuhun ni xi y'énda titjuhún Ntjaná nga j'ájin ntí xi kama mjehé. At'aha Ntjaná f'ájin xutá xi mjehé, najmi f'ájin tū ngat'ahá ni nda xi ts'ín xutá.

12 Kui nga b'a kitsúhu rā Rebeca: "Ntí xi tjun tsíun, musuhú ntí xi tsjénkiu kama."

13 Xi nkú ts'ín tjít'a éhen Nt̄ianá nga b'i títsu: "Tjo kits'ian Jacob kó kits'in unkie Esau."

14 Kui b'a maha, ¿nkú kuixíhinná? ¿A ts'ín Nt̄ianá ni xi najmi naxu tjín? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe!

15 At'aha b'a kitsúhú Moise: "Káma nimána xi mjená nga káma nimána, kó kuase nimáha xi mjená nga kuase nimáha."

16 Kui b'a maha, najmi ngat'ahá tsa ni xi mjená kó tsa ni nda xi tín'eé, tsa kui kjuaha nga nda ts'íkohoná Nt̄ianá. Nda ní ts'ínkóná at'ahá ma nimáha ñá.

17 At'aha b'i ts'ín tjít'a má nga b'a kitsú Nt̄ianá nga kinchjako nda faraon: "Kitsja xáha tū xi kuakuchjhíhina nga'yúnná kó tū xi chahana nga ngúsuhun asunntee."

18 Kui b'a maha, Nt̄ianá ma nimáha rá xi mjehé nga káma nimáha kó ts'ín ndjá anímáha xi mjehé nga ts'íin ndjá anímáha.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín Nt̄ianá bakúchji kjuakjahán kó kjuatsentaha

19 Kutsa b'ahá kuixínní: "¿Mí nihi xi ts'ínnijéhená Nt̄ianá yo ni ma? At'aha, ¿yá xi ma fi kontrahá ni xi mjehé Nt̄ianá?"

20 ¿Yáhá ni ji nda, tsa kuinchíhi kuentá Nt̄ianá? Nku ndjií najmi ma: "¿Á b'a n'e kin'endahaní?", tsa kuitsuhú xi kits'índahá.

21 ¿A najmi tjihín rá kixi nda xi ts'índahá ndiíu nga ts'íinko nintee xi nkú ts'ín mjehé? Tá kuihi nintee káma ts'índakó nku ndjií xi sasíjña tsjo kó nku xi n'echjén tehente.

22 Nt̄ianá mjehé nga kuakúchji kjuakjahán kó nga k'uéjña chji nga'yúhun. Tunga títs'ín

chúkjuaha ko títs'íntsentako xuta xi nibajenneheh
kjuakjahan, kui xi xá n'ekjehe.

²³ B'a títs'ín Ntianá tu xi chaha ra xi nkú ts'ín
chánka kjuachánka xi tjínkoho xuta xi tíma nimaha,
xuta xi ja y'énda titjun nga tsjáha kjuachánkaha.

²⁴ Ñá xuta xu'bo. Ntianá j'ájinná najmi tu nku
ajihin xuta xi ntje judio tjehen ra, tu sa ní ko ta
ajihin xi najmi ntje judio tjehen ra.

²⁵ B'a kama xi nkú ts'ín y'ét'a éhen Ntianá nda
profeta Oseaa nga b'i títsu:

Xuta xi najmi xutana, kui xi ts'in ma xutana.
Ko xi najmi kits'intjá, kui xi ts'intjá.

²⁶ Ko xi má nga b'a kik'ihin xuta:

"Jun xi najmi xutana mahanu",
b'a k'úíñnga nga kui xi ntíhi Ntianá xi tíjña tik'uyn.

²⁷ Ko b'a tq kitsú nda profeta Isaia nga
kinchjanijmíyaha xuta Israel: "Ndaha tsa b'a
ts'ín nkjin maha xuta Israel xi nkú joyaha tsumí xi
tjíndai ntáchak'uyn, tunga tu chubahá xi n'ek'anki.

²⁸ At'aha ja ts'iintjusun xatí Ntianá ni xi kitsú nga
kama nga ngúsuhun asunntee."

²⁹ Xi nkú nga tq kitsú titjun Isaia nk'ie nga b'i
kitsú:

Tsa najmi y'éjña saná ntje Ntianá xi tjíhiñnga nga'yún,
ja ra b'a tq kamat'aán tsakai xi nkúhu xuta Sodoma
ko tsichu ma raqá tsakai xi nkúhu xuta Gomorra.

*B'i ts'ín tsakúya Pablo yá xi naxu bichú ma
nginkun Ntianá*

³⁰ Kui b'a maha, ¿nkú kujixíhinná? Xuta xi najmi
ntje judio tjehen ra, xi najmi tsangisjai nga naxu
k'úéntu nginkun Ntianá, kui xi naxu tsichu ma

nginkun Ntianá. Kis'ejihin Ntianá, kui nga naxu tsichu maha.

³¹ Tunga máha xuta xi ntje judio tjeheñ ra, incha tsangisjái nga ts'iintjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tu xi b'a ts'ín naxu k'uéntuhu nginkun Ntianá, tunga najmi tsichukjuahá ra.

³² ¿Á b'a kamaha? At'aha najmi tsangisjái nga naxu k'uéntu nginkun Ntianá xi nkúhu xuta xi s'ejihin Ntianá. Tu sa ní incha kama mjehé nga ts'iintjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo tu xi b'a ts'ín naxu kuichú maha kai. Incha kisaténki ndjio xi saténki xuta.

³³ B'a kama xi nkú ts'ín tjít'a:
An k'uejñá nanki Sion nku ndjio xi saténki xuta,
nku naxi xi ts'iinxuntuhu.
Tunga xi s'ejihin xi ts'in nibá,
kui xi najmi sakúhu kjuasuba.

10

¹ Jun já nts'e, nk'ie nga nchjaká Ntianá, bankintjá xuta Israel, at'aha mjena nga n'ek'anki.

² At'aha kama xínya nga kui xi 'yún tíincha bangisjai ni xi ts'e Ntianá, tunga najmi incha mankjhín ra xi nkú ts'ín tjihin nga incha ts'iín.

³ Najmi kamankjhín nga Ntianá tu tsjáhá ra xuta xi s'ejihin nga naxu kama. Tu sa ní kuenta ts'e suba incha tsangisjai xi nkú ts'ín naxu kuichú ma nginkun Ntianá. Najmi kits'ín nimakjuah yjoho tsa ts'iinkjáhiñ nga Ntianá tu tsjáhá ra xuta nga naxu kama nginkun.

⁴ At'aha tsichutjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise nk'ie nga j'ai Cristo, tu xi

naxu kuichú maha nginkun Ntjaná ngayjee xi s'ejihin.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta xi s'ejihin Ntjaná naxu bichú ma nginkun Ntjaná

⁵ B*'i* ts'ín y'ét'a Moise xi nkú ts'ín naxu bichú maha xuta xi ts'íntjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. B*'i* kitsú: “Xi ts'íintjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, ngat'ahq kjuatéxumoo sakúhuraq nga k'úejña tík'un.”

⁶ Tunga b*'ihí* ts'ín y'ét'a ngá xi nkú ts'ín naxu bichú maha xuta xi s'ejihin Ntjaná: “Najmi tu b*'i* ts'ín n'enkjíntak'uin: ¿Yá xi ngjuainji ndjiojmi ján?” Tsuhu raq éin tsa n'e nibájen xi ts'íin niba Ntjaná ngajoho.

⁷ Ko b*'i* ta kitsú ya: “Ko najmi tu b*'i* ts'ín n'enkjíntak'uin: ¿Yá xi ngjuai kinte t'anankiuy?” Tsuhu raq éin tsa chjúsíntjen xi ts'íin niba Ntjaná ngajoho ajihin xuta k'ien.

⁸ B*'i* kitsú Moise: “Tíñnat'a tiñahi éhen Ntjaná, tsu'bai ko animahi tíñnat'a.” Kui éin xi tib'enijmíi nd'ai, én xi tsu nga xuta tjíhin nga s'ejihin Ntjaná.

⁹ At'aha tsa tsu'bai kuitjuhu nga n'ekiei yjohi nga Jesu xi Ndaq Ntjaná, ko tsa ngayjehe animahi s'ejihin nga Ntjaná kits'ínk'áya ngáhq raq Jesu ngabayoo, n'ek'áñkihi.

¹⁰ At'aha ajin animaha ní xuta nibáha raq nga s'ejihin Ntjaná, tu xi naxu bichú maha. Ko ts'a bitjuhu nga b'aq tsu nga Jesu xi Ndaq Ntjaná, tu xi n'ek'ankihi.

¹¹ B*'i* ts'ín tjít'a éhen Ntjaná: “Xi s'ejihin Ntjaná najmi sakúhuraq kjuasuba.”

12 At'aha nkuhú chasehe rä xüta xi ntje judio tjeheñ rä kó xi najmi ntje judio tjeheñ rä. At'aha nkuhú maha Nda Ntiahá ngayjee xüta kó tsjáha ngayjee xi kuinchjako kjuanchiná xi tjihin.

13 At'aha b'i ts'ín tjít'a: "N'ek'anki ngayjee xi ts'íinkjáhiñ nga kui xi Nda Ntianá."

14 Tunga xüta xi najmi kjee s'ejihin, ¿nkú ts'ín ts'íinkjáhiñ rä nga kui xi Nda Ntianá? ¿Nkú ts'ín s'ejihin rä xi najmi kjee nt'é yáha kui? ¿Nkú ts'ín kuint'éhe tsa najmi tjín xi k'üenijmíhi?

15 ¿Nkú ts'ín k'üenijmíhi xüta tsa najmi s'et'a xáha nga k'üenijmí? At'aha b'i ts'ín tjít'a: "Á b'a tsjo tjihin nga f'aik'úhunná xi b'énijmíná én nda tsu."

16 Tunga najmi ngayjeehé xüta Israel kits'ínsihin én nda tsuhu Ntianá. B'i kitsú Isaiá: "Ji Ntia, ¿yá xi kis'ejihin én xi y'enijmí?"

17 Kui b'a maha, s'ejinná Ntianá nk'ie nga nu'yáá éhen, kó nu'yáá éen nk'ie nga s'enijmíná Jesucristo.

18 Tunga b'ahá xian: ¿A najmi kinu'yáhá éen? Johon, kinu'yá. At'aha b'i ts'ín tjít'a:
Nga ngusuun asuntee kinu'yá ntaha,
santaha má fekuhu asuntee tsichu éhen.

19 Ko b'i tå xin ya: ¿A najmi incha kikiehé xüta Israel ni xu'bí? Tjun Moise b'i ts'ín y'et'a éhen Ntianá:

An ts'ian nga jun kama xintak'un
xi tu a xüta'há,
kó ts'ian nga n'ekjankoo
xi najmi chumi nihi xi mankjhin.

20 Ko askahan kama k'un Isaiá nga b'i tå ts'ín y'et'a éhen Ntianá:
Xi najmi tsangisjaina, kui xi kisakúhu an,

kó xi najmi kingjásjaiyana, kui xi tsakuchjíhi yjona.

²¹ Ngat'a ts'e xuta Israel b'i ts'ín tjít'a: “Nku nistjin ntanta kik'ana nga kingjentéhe ntsa nku naxinantá xi najmi nt'é'en kó si.”

11

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ta tjín ajihin xuta xi ntje judio tjeħen ra xi ja ts'anki

¹ Kui nga b'a xihinna, ja kits'ín t'axihín Ntjaná xutahá? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'ahá tā nda Israel ná, ntjehé Abraham. Ntje cháná Benjamin y'ahana.

² Najmi y'éjña t'axín Ntjaná xuta xi ts'e xi j'ájin titjun. ¿A najmi yanú xi nkú ts'ín tjít'a xujun éhen Ntjaná má nga nda profeta Elia kinchjakó Ntjaná kó tsatéjéne xuta Israel? B'i ts'ín tjít'a:

³ “Ji Ntja, ja kits'ínk'ien xuta xu'bí já profeta xi ts'i kó ja kits'ínkatsún náchan chjehi. Tu nkuhú an tíjña sa. Ta incha mjehé tā ts'iínk'ienanna.”

⁴ Tunga b'ahá kitsú Ntjaná: “Ja kits'in ts'an yatu mii já xi najmi tsasinkúnch'int'aha ntia Baal.”

⁵ B'a tā tíma nistjin nd'ai. Tu ngat'ahá kjuandahá Ntjaná tjíntu sa chuba xuta xi Ntjaná j'ájin.

⁶ Tsa tu ngat'ahá kjuandahá Ntjaná kichj'ajihin xutai, tsuhu ra nga najmi kichj'ajin tu ngat'ahá ni nda xi incha kits'ín. At'ahá tsa tu ngat'ahá ni nda xi incha kits'ín xuta kichj'ajihin, kjuandahá Ntjaná najmi tā chjihí rā ma.

⁷ Kui b'a maha, ¿mí nihi xi kama? Najmi kisakúhu ni xi tsangisjáí xuta Israel. Xi j'ájin ní Ntjaná, kui ní xi kisakúhu niu. Xingisoo kama ndjá animaha.

8 B'a kama xi nkú ts'ín tjít'a: "Ntjaná kitsjáha xutx xu'bo kjuankjintak'un tiya, tunkun xi najmi skuekoho kó tjabaxínñju xi najmi kuint'ekoho santha nistjin nd'ai."

9 Ko b'i tā kitsú ya David:
Kasaténkiko s'ihi xutx xu'bo,
tā kuihi kats'índyajahin kó kats'ínk'íéchjíhi.
10 Incha katuma kā tu xi najmi tā skuehe,
kó musu incha katuma sín.

*B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tā n'ek'anki xutx
xi najmi ntje judio tjeħen ra*

11 Kui nga b'a xihinna, ja tu niyá kis'entuhú xutx Israel nk'ie nga kisaténki? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! B'i ní kama. Tu ngat'ahá nga najmi kint'é'ehen Ntjaná xutx Israel, kui nga j'aihi rā én xi ts'íink'ankihi xutx xi najmi ntje Israel tjeħen ra, tu xi b'a ts'ín kama xintak'uhun xutx Israel.

12 Tsa tu ngat'ahá nga najmi kint'é'ehen Ntjaná xutx Israel, tsa kui ngat'oq kisakúhu rā kjuañchináha Ntjaná xutx xi tjín əsunntee, kó nk'ie nga kisaténki Israel kisakúhu kjuañchináha Ntjaná xutx xi najmi ntje Israel tjeħen rā, nkú sa kama nk'ie nga sakú ngáhá rā xutx Israel ənte xi ts'e nginkun Ntjaná?

13 Tíñchjakonu jun xi najmi ntje Israel tjeħennu. Ntjaná kits'ín mana nda postruhú xutx xi najmi ntje Israel tjeħen rā kó xinya kjuañchánkahá xána.

14 B'a ts'ian tsa tu ahá ni ngat'anu kama xintak'uhun ntjenä, tsa tu xi b'a ts'ín n'ek'ankihi k'uä.

15 At'ahá kisakúhu kjuañju nginkun Ntjaná xutx xi tjín əsunntee nk'ie nga kin'e t'axín xutx Israel.

Kui nga, ¿nkú sa káma nk'ie nga n'ekjáin ngáhá rä? Sákú ngáhá rä nga k'úéntu tík'un xüta k'ien.

¹⁶ Tsa tsje nginkun Ntjaná na'yü xi n'endakoho ninkuan chje xi 'bäi tjuhun Ntjaná, tsuhu rä nga ta tsje ngayjee na'yü ninkuon. Tsa tsje nginkun Ntjaná kjamahá nku yá, tsuhu rä nga ta tsje tjahaa.

¹⁷ Xuta Israel, kui xi nkú joyaha tjia xi kitit'áha nku yá olibo, ko ji xi nkú joyaha tjiahá yá olibo jñá. Tunga jihí kis'et'ai antehe tjia xi kitit'óo ko kisakút'ahi kjuatík'un xi tíñajin kjamahá yá olibo xi ndoo.

¹⁸ Tunga najmi tu nk'ahá n'esjei yjohi, tsa b'a kuixín nga ji xi 'yún nda sai nga tjia xi kitit'óo. Tsa mjehi nk'a n'esjei yjohi, tu sahá n'ekj'áitsjein nga kjamahá yóo y'aha ri. Najmi ji xi kich'ai kjamoo.

¹⁹ Kutsa b'ahá kuixín: "Tu xi an s'et'ahana antehe yóo, kui nga kitit'áha."

²⁰ B'a tjín. Tunga kitit'áha at'ahá najmi kis'ejihin Ntjaná, ko ji ndjá tisinjñai nd'ai at'ahá s'ejihin. Kui nga najmi tu n'enkjíntak'uhunni tsa ji xi 'yún nda sai. Tu sa ní tñkjúin Ntjaná.

²¹ At'ahá tsa Ntjaná najmi kits'índyjat'ahá tjia xi ndahá yá olibo, ¿a tu kjehé ji ts'iínndyjat'ahi nga tu kisut'aní yóo?

²² Chasei xi nkú ts'ín nda ko ndjá ts'ínkó Ntjaná xutaa. Ndjá kits'ínkó xi kisaténki ko ji nda kits'ínkohi. Ko nda ts'iínkohi tsa tu nku kuinchunjínní kjuandahá. Tunga tsa najmi b'a n'ei, ko ta ji kuichát'ahi.

²³ Ko ta xuta Israel, tsa ngjuaijk'áha rä animahá ko s'ejihin Ntjaná, k'uai ngáhá rä ante xi ts'e. At'ahá tjihin nga'yún Ntjaná nga tsjá ngáhá rä ante xi ts'e xuta Israel ajihin yá olibo.

24 At'ahä ji xi nkú joyaha tjiahä yá olibo jñá tu kis'et'aní ḥantehé yá olibo xi ndoo. Kui b'a maha, ja najmi kāmahá k'uai ngáhä rä xütä Israel ḥantehé? At'ahä kui xi tjia xi ndoo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kama nimaha Ntianá ngayjee xuta

25 Jun já nts'e, mjena nga choo nku ni xi y'éjña 'ma Ntianá, tu xi najmi nk'a n'esjehenu yjonuu. K'uä xi tjín ajihin xütä Israel kama ndjá animahä. B'a kama santa nkúhu nga sakúntehé nginkun Ntianá ngayjee xütä xi najmi ntje Israel tjeheen ra. Kui xi tjihin nga n'ek'anki.

26 Nk'ie nga ja b'a kāma, ta n'ek'anki ngayjee xuta Israel. Xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá: Nanki Sion níbaha xi ts'íink'anki xütanä, kui xi kjéxihiñ kjuch'onk'uhun ntjehe Jacob.

27 Kui niij xi y'endákä xütanä nga ts'ian, nk'ie nga ja kjexián ngatitsuhun.

28 Najmi mjehe xütä Israel én nda tsuhu Ntianá. Ngandanuu xütä kontrahä Ntianá tsichu ma. Tunga tjohó rä Ntianá xütä Israel tu ngat'ahä nga Ntianá j'ajin ntje chähä.

29 At'ahä najmi kje'á Ntianá ni xi tsjá ko ta ndaha najmi ts'ín t'axín xütä xi j'ajin.

30 Nistjin nk'ie, najmi kinu'yá'óhoon Ntianá, tunga tibase nimahánu nd'ai tu ngat'ahä nga najmi kint'é én xütä Israel.

31 Ko santaha nistjin nd'ai najmi tint'é én xütä Israel, tu xi ta chasé nimahä rä tu ngat'ahä nga jun kichase nimánu.

32 B'i tjihin rä niij. Ndaha nku xütä xi tjín najmi nt'é éhen Ntianá. Ntianá y'éjñaha xütä nga najmi

kint'é'én, tu xi nkuhú nga kama n̄imahá r̄a ngayjee.

B'i ts'ín kits'íntsjohó Pablo Nt̄ianá

33 ¡Á b'a nkjún ts'ín chánkaha k̄uanchináha Nt̄ianá! ¡Á b'a nkjún ts'ín n̄anká ts'ínnkjink'uhun kó á b'a nkjún ts'ín tsehe k̄uankjintak'uhun! Najmi tjín xi mankjihin ni xi ts'ín Nt̄ianá kó najmi ch'a mahá tsuya á b'a ts'íhin.

34 At'ahá, ¿yá xi be xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un Nt̄ianá? ¿Yá xi kitsúyahá ni xi tjíhin nga ts'íin?

35 ¿Yá xi kits'íncienyahá tsa mí níhi,
tu xi Nt̄ianá tjíhin nga ts'íink'óya ngáhá r̄a?

36 At'ahá Nt̄ianá kits'índa ngayjee ni xi tjín.
Ngat'ahá kó nga tsjoho tjíhin niu. ¡N'ekié yjoná nga tjíhin k̄uachánka Nt̄ianá tu nkjéhé ni! B'a katuma.

12

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tintsubaqá nd'ai nga ja yjankiá Cristo

1 Kui b'a maha, já nts'e, at'ahá tibase n̄imaná Nt̄ianá, kui nga tibankihinu nga ngayjehe tak'un n'etsjohó Nt̄ianá, nga n'ekjas'ohoon yjonu xi nkú joyaha nku chje tít'un xi tsje kó xi sasíhín Nt̄ianá.

2 Najmi tu bintsuboo xi nkú ts'ín tjíntu xüta asuntee. Tu sa ní n'ek'óntjaiyo yjonu xi nkú ts'ín Nt̄ianá tít'sín tsetse k̄uankjintak'unnu, tu xi b'a ts'ín kamankjihinnu ni xi mjehe Nt̄ianá, ni xi nda, xi sasíhín kó xi ja nda tsichu ma.

3 Nga nkunkú jun tinchjakonu, at'ahá Nt̄ianá kitsjána k̄uandahá. Najmi tu nk'a n'esjo yjonu.

Nkú ní ts'ín tjíyanu. B'a ts'ín n'esjo yjonu xi nkú ts'ín kitsjánu Ntjaná nga s'ejinnu.

⁴ At'ahq xi nkú ts'ín nkjin tíkjá maha ni xi y'ahq yjonintená kó xi nkú ts'ín kj'aí kj'aí xá xi kik'ahq nga nkunkú,

⁵ b'a ta joyaha ñá. Nkjin mahaná tunga nkuhú yjoninte kamakqá Cristo. Nga nkunkáá kich'aá xinkqá.

⁶ Kj'aí kj'aí ni xi maná n'eé. Kui kjuqanda xi kitsjáná Ntjaná nga nkunkáá. Xi Ntjaná kitsjáha éhen tu xi ts'íinkjas'ehen, kui xi katsúa éhen Ntjaná xi nkú ts'ín kik'ahq nga s'ejihin.

⁷ Xi kik'ahq nga kuasinko xutq, kui xi katasinko xutq. Xi kik'ahq nga kuakúya, kui xi katakúya.

⁸ Xi kik'ahq nga tsjá nga'yún, kui xi katsjá nga'yún. Xi kik'ahq nga tsjá toon, kui xi ngayjehe animahq katsjá toon. Xi kik'ahq nga tsjén titjun, kui xi kixi katjiko xáha. Xi kik'ahq nga kuase nimahq xutq, kui xi tsjo kat'ehe nga b'a kats'ín.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kjuatjo týñajinná

⁹ N'etjó kjuaxí xinkqu. Najmi tu n'esiuuhun ni xi ch'onk'un. Ni xi nda ch'a ntsja ntsjon.

¹⁰ B'ingján n'etjó xinkqu xi nkú ts'ín tjohó xinkjín xi nts'e maha, at'ahq nts'ohó mahqanu xinkqu. 'Yún chqankjún so xinkqu.

¹¹ Kixi n'oo ni xi tín'o kó najmi tu n'ets'o. Tu xí tsjohó kat'ehe animanu nga n'oo ni xi mjehq Nda Ntjaná.

¹² Tsjo kat'enu nga chuyoho ni xi tsjánu Ntjaná. N'echukquo kjuqun xi tíyo. Najmi tu n'ekj'ajiun nga chubako Ntjaná.

¹³ Tjohoon ni xi ndyjat'áha x̄uta xi yjanki Nt̄ianá ko nda n'ekjóhōon xi kuichuk'unnu.

¹⁴ Chubantjo x̄uta xi tjennki unkienuu. B'a t'iħun Nt̄ianá nga nda kats'íñkohq. Najmi tu ni xi najmi nda binchinó nga kāmat'ain.

¹⁵ Tsjo kat'ekonuu xi tsjo tjihin. Ch'íiko xi tíkjintá.

¹⁶ B'i ngján nda chasohq xinkiu. Najmi tu nk'a katumanuu yjonuu. Tu sa ní nda chasohq x̄uta x'an. Najmi tu x̄uta nkjink'un n'e ma suboo yjonuu.

¹⁷ Najmi tu ch'on n'ohqo xi ch'on títs'ínnuu. Chasé nínú xi nkú ts'ín nda kāma n'oho ngayjee x̄uta.

¹⁸ Tsa kāma, tsa aya ntsqo tíjña, kas'ekonuu kjuajyu ngayjee x̄uta.

¹⁹ Já nts'ená, najmi tu n'e ngajoyo ni xi tín'enuu. Aya ntsja ní Nt̄ianá t'ejñayo xi b'a títs'íun. At'ahā b'i ts'ín tjít'a éhen Nt̄ianá: "Ahán xi k'uasjé chjíá, an xi tsjahā chjíhi. B'a títsu Nt̄ianá."

²⁰ B'i ta ts'ín tjít'a ya: "Tsa tíma bjohq nda kontrahj, tjeihin ni xi kjine. Tsa tíma xintáha, tjeihin ntá xi k'úi. At'aha tsa b'a n'ej, tu ni xí kāma subahá ra nda kontrahj."

²¹ Najmi tu 'baintei tsa kjuach'onk'uun xi ts'íin nganahi. Tu sa ní ni xi nda n'ej. B'a ts'ín n'e nganahā ri ni ch'onk'uun.

13

B'i ts'ín tsakuya Pablo nk'ie nga tjihin nga chankjún xi batéxuma

¹ Ngayjee x̄uta tjihin nga kuint'é'éhen xi batéxuma. At'ahā xá xi tjihin xi batéxuma nginkun Nt̄ianá nibáha ra. Nt̄ianá y'éjña xóo.

2 Kui nga xi fi kontrahqa ra xi batéxuma, kui xi tífi kontrahqa ni xi ja y'ejña Ntjaná. Ko xi b'q títs'í, ta kuihi tibangisjai suba nga n'ekokjuaha.

3 At'ahq já xi batéxumoo najmi tjíntu tsa tu xi ndjá ts'ínkoho xutqa xi nda ni xi títs'í. Xutqa xi najmi nda ni xi títs'í, kui xi b'q kats'íhin. ¿A mjehi nga najmi ndjá ts'iínkohi já xi batéxumoo? Tsa b'q, nda n'e*i*, ko nda ts'ín kuaséhi já xi batéxumoo.

4 At'ahq ngandahl ni títs'ínxát'ahq ra joo Ntjaná. Tunga tsa ni xi najmi nda tín'e*i*, tjíhin nga kuinkjúín tu ngat'ahq ni xi ts'iínkohi joo. At'ahq najmi tu a tjíhin xá joo. Ntja níná títs'ínxát'ahq tu xi ts'iínk'íechjíhi ko ts'iínkokjuaha xi ch'on títs'í.

5 Kui nga tjíhin nga kuinú'yá'éhen raá já xi batéxumoo, najmi tu ngat'ahq ni tsa ts'iínk'íechjína ni xi n'e*i*. B'q ní n'e*i* tu xi je s'eyaha kjuankjintak'unna nginkun Ntjaná.

6 Kui kjuaha nga b'echjíhu ni xi f'áchjínu já xi tjíhin xá, at'ahq kui xi tijincha ts'ínxát'ahq Ntjaná. Xáhq tijincha ts'í.

7 Tjohoon ni xi kanéhe nga nkúnkú joo. T'echjíhu xi f'áchjíntai ni xi tijinnu ko xi f'áchjíntai ch'a nga ts'ínxát'ahq já Romaq. Chankjún xi nkú ts'íñ tjíhin nga chankjún, ko nda n'esiuhun xi nkú ts'íñ tjíhin nga nda n'esihiin.

B'i ts'íñ tsakúa Pablo mí kjuaha nga n'etjóhoná xinkia

8 Najmi tu chumi nihi xi katsjennu. Tjohoon kjuatjo xinkiu. At'ahq xi tjoho xinkjín, kui xi títs'íntjusun ngayjee kjuatéxumahq Ntjaná.

9 B'i ts'íñ tjít'a kjuatéxumoo: "Najmi tu ch'at'aihu chjíhin. Najmi tu n'ek'iein anima. Najmi tu

n'ei ndyjé. Najmi tu fasihin ni xi tjíhin xta.” Kui kjuatéxumooq ko ngayjeeq kjuatéxuma xingisoo nkuhú bichú majihin kjuatéxuma xu'bj: “N'etjói xutahi xi nkú ts'ín tjohi yjohi.”

¹⁰ Xi tjoho xinkjín, kui xi najmi ch'on títs'íhin. Kui nga bichútjusuhun kjuatéxumooq ajihin xta xi tjíhin ra kjuatjo.

¹¹ B'a n'oo at'ahaq yo nistjin xi kich'aá nd'ai. Ja chubahaq nga n'ekj'áhaá yjoná nga kuintsubaq ndaá. Ja 'yún chuba ndyjahaq nd'ai nk'ie nga Ntianá ts'íink'anキンá. Najmi b'a ta tjín ndyjahaq ra xi nkúhu nk'ie nga kis'ejinná.

¹² Ja ma kuichuhú chubaq. Najmi ta n'ehená ngatitsun, ataha nk'ie nga ngatitsun n'eé, b'a joyaha xi nkúhu tsa má jyuun tintsubaqá. Ni xi nda n'eé. Kui xi b'a ta joyaha xi nkúhu tsa má ndzjen tintsubaqá. K'uéndaá yjoná tu xi kuinimajíhinná má ndzjeen.

¹³ Kixi tankinkaqá yjoná xi nkúhu xta xi tjíma nga nistjiun. Najmi kuintsubaqá tsa tu xi s'ihiin ko chineé. Najmi tjíhin nga chubaq súntukonáá xinkiá ko tsa n'ejnu n'et'aá. Ko ta ndaha najmi tu bixkjankaqá xinkiá ko tsa kama xin k'aán ni xi tjíhin.

¹⁴ Tu sa ní tinúngijiun yjonu Nda Ntianá Jesucristo ko najmi tu n'enkjíntak'un xi nkú ts'ín n'ehenu ni xi mjehe yjoninte ngatitsuun.

14

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjíhin nga n'ek'anjiá je xinkiá

1 Nda n'ekjóh^oon xi najmi ndjá síjñajin xi nkú ts'ín s'ejinná, k^o najmi t^u b'esik^o ngat'ah^a xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un.

2 Tjín xi b'a ts'ín s'ejihⁱn nga ma kjine t^u mí nichinehé ni, k^o tjín ngá xi najmi ndjá síjñajin xi nkú ts'ín s'ejinná kui nga t^u xkáhá kjinehe.

3 Xi kjine t^u mí nichinehé ni najmi tjíhin nga ch'on ts'ín kuaséh^e xi b'éch'oh^o yjoho ni xi kjine. K^o xi b'éch'oh^o yjoho ni xi kjine najmi tjíhin nga ts'íink'anji jé xi kjine t^u mí nichinehé ni. B'i incha kats'ín at'ah^a Ntianá ja kits'ínkjáhⁱn nga joo.

4 ¿Yáha ji xi tún'ek'anjhínni jé nda^a musuh^u xi kj'aí? Tsa ndjá síjñá nda^a musu^u k^o tsa tísaténki, Nda^a Ntiaha^a kjineh^e ni xu'b^o. Tunga ndjáhá kuasijñá, at'ah^a tjíhin nga'yún Nda^a Ntianá nga ndjá ts'íinkasijñaha.

5 Tjín xi b'a maha^a nga 'yún nkjún sa nku nistjin nga kj'aí nistjin, k^o tjín ngá xi t^u nku chub^a maha^a nistjiun. Nkunkú tjíhin nga ts'ínnkjink'un sisin xi nkú ts'ín beh^e k'un.

6 Xi benkjún nku nistjin, kui xi b'a ts'ín t^u xi benkjúhun Nda^a Ntianá. K^o xi kjine t^u mí nichinehé ni, kui xi b'a ts'ín t^u xi benkjúhun Nda^a Ntianá. Tsjáh^a máb'achjíhi Ntianá ngat'ah^a nichineh^e. K^o xi b'éch'oh^o yjoho ni xi kjine, kui xi b'a ts'ín t^u xi benkjúhun Nda^a Ntianá k^o t^u tsjáh^a máb'achjíhi Ntianá.

7 Najmi tjín ajinná xi kuent^a ts'e suba tíjña tík'uhun k^o tsa kuent^a ts'e suba 'mehe.

8 Tsa tintsub^a tík'aán, Nda^a Ntianá tintsub^a tík'uhunná. K^o tsa tibayaá, Nda^a Ntianá tibayaháná. Kui b'a maha, ndaha tsa tintsub^a tík'aán k^o ndaha tsa tibayaá, Nda^a Ntianá ts'ená.

9 At'ahq kui kjuqha k'iehen Cristo ko j'áya ngáha ra ngabayoo, tu xi b'a ts'ín kamaha Nda Ntjahq xutq k'ien ko xi tjíntu tík'uun.

10 Ko máha ji, ¿á ji tíchasehe ri tsa nda ko tsa najmi nda títs'ihin nda nts'e*ei*? Ko ta, ¿á kinte n'esjeheni nda nts'e*ei*? Katumankjhihin nga ndyjun nkini kuqasehe Ntjana mí nihi xi kin'eé nga nkukáá.

11 B'i ts'ín tjít'a éhen Ntjana:

Ahán xi tijñña tík'an, títsu Ntjana.

Kuasinkúnch'in ngayjee xutq nginkán,
ko ngayjee ts'jínie yjoho nga an xi Ntja.

12 Kui b'a maha, nga nkukáá n'ekjas'eheén kuenta Ntjana ni xi kin'eé.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjíhin nga n'endyajihun xinkjá

13 Kui nga najmi ta chasehe raá tsa nda ko tsa najmi nda ni xi títs'ín xinkjá. Tu sa ní chasoo xi nkú ts'ín najmi n'endyajihun nda nts'o ko xi nkú ts'ín najmi n'ekjnejiun ngatitsun.

14 S'ejinna Nda Ntjana Jesu ko be nga ndaha nku ni najmi chuntí nginkun. Tunga tsa tjín xi: "Chuntí ni xu'bi nginkun", tsa kuitsu, tu nginkun ndohó chuntí niu.

15 Tunga tsa tu ngat'ahq ni xi tíchinei títs'ínndyajihun ra yjoho nda nts'e*ei*, najmi ta tín'etjóhoni nda nts'e*ei* ma. Najmi tu 'baintei tsa tu ngat'ahq nichinehu ndyjaha xutq xi k'ienntjáhi Cristo.

16 Najmi tu 'bainto tsa ch'on ts'ín kuinchjayane xutq ni xi n'ekjóhoon nga nda.

17 At'ahq ni xi chinqeé ko ni xi s'íá najmi chumi ni chjíhi ra. Nk'ie ní Espíritu Santo tsjáná nga

naxu kuintsubaá nginkun Ntjaná kó nga s'ená kjuajyu kó kjuatsjo, kui ní ni xu'bí xi bakúchji nga ja tsitjas'enjián nga Ntjaná tibatéxumaná.

18 Xi b'a ts'ín tíjña nginkun Cristo, kui nij xi tsjohó Ntjaná kó xuta tā nda ts'ín nchjayanehé.

19 Kui b'a maha, tinchisjaihiná xi nkú ts'ín s'ehená kjuajyu kó xi nkú ts'ín kuisinkqá xinkjá nga saájián ni xi ts'e Ntjaná.

20 Najmi tu ngat'aha nichinehí n'ekatsúhumni xá xi títs'ín Ntjaná ajihin xuta xi ts'e. Kjuaxi kjá hin nga je nginkun Ntjaná ngayjee nichine xi tjín, tunga najmi ndahá tjín tsa chinei nichine xi ts'iinkijnejihin ngatitsun xuta xingisoo.

21 Tu sahá nda n'eí tsa najmi chinei yjo kó tsa najmi s'i binu ko tsa najmi n'eí ndaha nku ni xi ts'iinkijnejihin ngatitsun já nts'eí.

22 Xi nkú ts'ín s'ejihin ni xu'bí, tu ji b'a ts'ín kas'ejihín ri nginkun Ntjaná. ¡Á b'a nda tjí hin ts'e xi behé k'un nga nda tjín ni xi títs'ín kó najmi títs'innijéhé rā kjuankjintak'uhun aşkahan!

23 Tunga xi jo jan tímahá nga tíkjine tsa mí nihi, ta kuihi títs'ínk'anji jé yjoho, at'ahá najmi títs'ín xi nkú ts'ín s'ejihin. At'ahá ngayjee ni xi n'eé xi fi kontra xi nkú ts'ín s'ejinná Ntjaná, kui xi ngatitsun.

15

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjí hin nga kuisinkqá xinkjá tu xi saájihinná ni xi s'ejinná

1 Ñá xi ja ndjá tinchajíán xi nkú ts'ín s'ejinná najmi tu n'eé ni xi tu ñá tsjo subaháná. Tjí hin ni nga n'ekjáihín xi najmi kjee ndjá tíinchajin xi nkú ts'ín s'ejinná.

² Nga nkúnkáá tjíhin nga n'ęé ni xi tsjoho xinkiá kó ni xi ngandahá n'ęé, tū xi sajihin xi nkú ts'ín s'ejinná.

³ At'ahá kó tā Cristo najmi ni xi tsjoho kits'ín. Ni xi tjít'a ní éhen Ntjaná má b'a títsu kits'ínkjáihín: “Én ch'on tsu xi kitsúhi xuta, kui xi j'aisaténa.”

⁴ Ni xi kis'et'a nistjin nk'ie, kis'et'a tū xi kuakú niyáhaná. At'ahá ajin xujun éhen Ntjaná sakújinná kjuatsenta kó sakú nga'yúnná tū xi chúyahá rąá ni xi tsjáná Ntjaná.

⁵ Ntjaná xi tsjáná kjuatsenta kó tsjá nga'yúnná, kui xi katsjánuu nga nkuhú n'enkjínk'un xi nkú ts'ín tjíyahá Cristo Jesu.

⁶ Nkuhú kas'eya animanuu kó nkuhú katuma ntanuu. B'a ts'ín n'ekiehenu yjonuu nga tjíhin kjuachánka Ntjahá kó Na'mihí Ndä Ntjaná Jesucristo.

B'its'íntsakúya Pablo nk'ie nga xuta xi najmi ntje judio tjeħen ra tsichujihín én nda tsuhu Cristo

⁷ Kui b'a maha, b'i ngján nda n'ekjáihín ruu xinkiu xi nkú ts'ín nda kits'ínkjáinnuu Cristo, tū xi s'ejñā chjihí kjuachánkahá Ntjaná.

⁸ At'ahá an b'a tíxinnuu. J'ai Cristo ngandahá xuta xi ntje judio tjeħen ra. Tsakúchji nga ts'ín Ntjaná ni xi kitsú nga ts'iín. J'ai ts'íntjusun ni xi kitsúya titjuhun Ntjaná ntje cháhá xuta judio.

⁹ B'a ts'ín kó tā xuta xi najmi ntje judio tjeħen ra ts'iinkie yjoho nga tjíhin kjuachánka Ntjaná, at'ahá kó tā kui kichase nimahá xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntjaná:

Kui nga xínyahana kjuachánkahá ajihín xuta xi tjíntu asunntee,

kō séhe nga ts'intsjoho.

10 Kō b'a tā ts'ín tjít'a ya:

Jun xūtā xi tintsuboo əsunntee, n'etsjokoo xūtahā Ntianá.

11 Kō b'a tā títsu sa:

N'etsjohoo Ntianá ngayjee xūtā xi tjíntu əsunntee.
Chanink'o Ntianá ngayjee xūtā naxinantá xi tjín.

12 Kō b'a tā ts'ín y'ét'a ndā profetā Isaiā:

Stjúkjá ndā xi kāma kjamahā Isai,
ndā xi kj'uaítéxumahā xūtā xi tjíntu əsunntee,
kui kāma 'yún tak'un xūtā.

13 Ntianá xi tíma 'yún tak'aán, kui xi kats'íntsejínyje animanuu kjuatsjo kō kjuajyu, jun xi s'ejinnuu Ntianá. Katsjá nga'yúnnuu Espiritu Santo tu xi tu nku ndjáhá kuinchajihinnu ni xi tíchuyóhoo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kui xi nku ndā postru xi ts'ínxájihin xūtā xi najmi ntje judio tjehen ra

14 Behé k'an, já nts'e, nga kitsejíhinnuu kjuānda kō kjuānkjink'un, tu xi kāma k'uai niyáhā ruu xinkiu.

15 Tunga tjihín ni xi tíma k'an tib'et'á xujunnuu ei tu xi najmi n'echayahana. At'aha Ntianá kitsjána kjuanda xu'bí

16 nga an xi ts'inxát'ahā Cristo Jesu ngandahā xūtā xi najmi ntje judio tjehen ra. Tib'enijmíhi én nda tsuhū Ntianá xūtā xi najmi ntje judio tjehen ra tu xi kuichú maha chje xi tsjohoo Ntianá, chje xi títs'ín tsje Espiritu Santo.

17 Tsjo mana nga nchjanijmíya xá xi kitsjána Cristo Jesu nga ts'inxát'ahā Ntianá.

18 At'ahä najmi ma k'an nchja ni xi kj'aí, tu nkuhú xi nkú ts'ín ts'íñchjénna Cristo tu xi kuint'é'éhen rä Ntjaná xuta xi najmi ntje judio tjehen rä. Cristo ts'íñchjén ntanä kó xána

19 kó nkjin tíkjá kjuankjún xi bakúchji nga'yúhun. Nga'yúhun Espiritu Santo b'a títs'íun. B'a ts'ín jehena nga y'enijmíá én nda tsuhü Cristo nanki Jerusalen kó santaha má nga 'mi Ilirico.

20 Y'enijmíá én nda tsuhü Cristo ante má nga najmi kjee ch'a b'énijmíhi. B'a kits'ian at'ahä najmi kama mjena y'esún sahä xá xi kik'atuts'ihiñ xuta xi kj'aí.

21 Tu sa ní títs'ian xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntjaná: Xi najmi kjee 'miyahä yáha kui, kui xi skuehe. Kó xi najmi kjee nt'é yáha kui, kui xi kámankjihin.

*B'i ts'ín kitsúya Pablo nk'ie nga mjehë nguaisehe
xuta ninku Roma*

22 Nkjin niyá najmi kisakú niyána nga káma kfínsheñuu,

23 tunga nd'ai ja kama ndjuyúna xá xi títs'ian ante xi tjín eí kó ta ja tjíhiñ nú nga mjena kfínsenuu.

24 Kui nga mjehena nga skuenuu nk'ie nga kfíán España, at'ahä mjena yo kfian. Tsjo kámana nga kúátejñajinnuu chuba nistjin. Nk'ie nga kj'ua yo, tisinkonú nga ts'inndjáá niyána.

25 Tunga nd'ai nanki Jerusalen tífia. Xuta xi kik'áts'e Ntjaná kfíinsinkä yo.

26 At'ahä ngayjehe k'un xuta ninku xi tjín ante Macedonia kó ante Akaya incha kits'ínsun tqon tu xi ts'íñkjhí rä xuta x'an xi kik'áts'e Ntjaná xi tjíntu Jerusalen.

²⁷ Tsjo kamahā nga b'a incha kits'ín. Ko kjuaxī nga tjehen ts'e xutā xu'bø. At'ahä nd'ai tít'sínkjáihin xutā xi najmi ntje judio tjehen rä ni xi ts'e Ntjaná, ni xi Ntjaná kitsjáhā xutā xi ntje judio tjehen rä. Kui nga xi najmi ntje judio tjehen rä tjihin nga kuasinkohō nga kuakjányakō xutā xi ntje judio tjehen rä ni xi tjihin ei əsunntej.

²⁸ Kui b'a maha, nk'ie nga ja kama ndjuúhuna xá xu'bí ko nk'ie nga ja ts'inkjas'en ni xi kama ñjakúu, əs'aíhí ní kfíán Espanā ko kj'uá má nga tintsúbøo.

²⁹ Be nga Cristo tu xí ndahá ts'iinkoná nk'ie nga kama ñjakáá.

³⁰ Jun já nts'e, ngat'ahä Ndä Ntjaná Jesucristo ko ngat'ahä kjuatjo xi tsjáná Espiritu Santo tibankinuū nga chubantjainú nginkun Ntjaná. B'a ts'ín n'ekohonú nga'yún.

³¹ Tinchíhuū nga najmi tu kasatéjña xutā xi najmi s'ejihin Ndä Ntjaná xi tjíntu ante Judea. Ko tā tinchíhuū nga xutā xi kikj'áts'e Ntjaná xi tjíntu nanki Jerusalen nda ts'ín ts'iinkjáihin ni xi kfíñkohó.

³² B'a ts'ín tsjo tjihinnā nga kuichusenū ko ts'inkj'áya ichí kutju əjinnuū. B'a katuma tsa b'a ts'ín mjehe Ntjaná.

³³ Ntjaná xi tsjáná kjuajyu kat'eñajinnuū ngatentoo. B'a katuma.

16

B'i ts'ín kikjaniñahä Pablo xutā ninku xi tjíntu Roma

¹ Be na nichjaá Febë. Ninku xi tjín nanki Cencrea ts'ínxát'a.

2 Ngat'ahq Nda Ntianá nda n'ekjóhoón xi nkú ts'ín tjíhin nga n'eé ná xi xutaq Ntianá mahaná. Tisinko nga tjohoon tu mí nihí ni xi machjéhq. At'ahq nkjin nkjún xutaq tsasinko ko ta tsasinkona.

3 Tjohoon kjuasuniñanq Priscilq ko Akilq, xi ta tits'ínxát'ahq Cristo Jesu xi nkúhu an.

4 Najmi incha kitsankjún tsa kuayá ngat'ana. Títsjahq máb'achjíhi ngat'ahq ni xi incha kits'ín. Najmi tu nku an xi b'a tíxian. B'a ta tíincha tsu ngayjee xutaq ninku xi najmi ntje judio tjehen ra.

5 Tjohooon kjuasuniñanq xutaq ninku xi ma njakú ni'yahq Priscilq ko Akilq. Tjohoon kjuasuniñanq Epeneto. 'Yún tjona ndo. Ajihin xutaq xi tjín ante Asiaq, kui xi tjun kis'ejihin Cristo.

6 Tjohoon kjuasuniñanq Mariq. 'Yún tse xá xi kits'ín ajinnu.

7 Tjohoon kjuasuniñanq Androniko ko Junias, xi ta ntje judio tjehen ra. Ta kis'eya'yúnkq nubayá joo. Ta já postruhu joo ko yankjún. Kui tjun kis'ejihin Cristo nga an.

8 Tjohoon kjuasuniñanq Ampliato. 'Yún tjona ndo at'ahq ta s'ejihin Nda Ntianá.

9 Tjohoon kjuasuniñanq Urbano, kui xi nkúhu jin ta Cristo tits'ínxát'ahq. Tjohoon kjuasuniñanq Estakis. 'Yún tjona ndo.

10 Tjohoon kjuasuniñanq Apeles, xi ja tsakúchji nga 'yún s'ejihin Cristo. Tjohoon kjuasuniñanq xutaq xinkjín Aristobuloo.

11 Tjohoon kjuasuniñanq Herodion, xi ta ntje judio tjehen ra. Tjohoon kjuasuniñanq xutaq xinkjín Narciso, xi ta s'ejihin Nda Ntianá.

¹² Tjohoon kjuasuniñana Trifenaq ko Trifosaq, xi taq títs'ínxát'ahq Ndaq Ntljaná. Tjohoon kjuasuniñana Persidaq, xi 'yún tjonaq xi 'yún tse xá xi kits'ín aq ahq Ndaq Ntljaná tjenki.

¹³ Tjohoon kjuasuniñana Rufo, xi Ndaq Ntljaná j'ájihin, ko naqaha, xi taq ko an basehe xi nkuhu tsa naanan maha.

¹⁴ Tjohoon kjuasuniñana Asinkritoq ko Flegonteq ko Hermesq Patrobas ko Hermasq já nts'eé xi tjintujíhin.

¹⁵ Tjohoon kjuasuniñana Filologoq ko Julia ko Nereoq ko naq nichjaq Olimpasq ko ngayjeeq xutahq Ntljaná xi tjintujíhin.

¹⁶ B'i ngján súniñoho xinkiu. Títs'ínkjinu kjuasuniñan ngayjeeq xutaq ninku xi ts'e Cristo.

¹⁷ Jun já nts'e, tibankinu nga chuhun yjonnu xi bakjanya xutaq ko xi ts'índyajihin xutaq. Kui xi fi kontrahaq ni xi ja tsinchiyó. N'e t'axihun yjonnu xutaq xu'bo.

¹⁸ At'ahq xi b'a tít's'íñ najmi títs'ínxát'ahq Ndaq Ntljaná Jesucristo. Ni xi tsjo níhi tijincha bangisjai. Én sin én nda nchjaq nga b'anachahq xutaq xi najmi kjee 'yún mankjhin ni xi ts'e Ntljaná.

¹⁹ Ya tu má xi tjehén ni nga tínu'yá'ón. Kui nga tsjo mahana ngat'a ts'ajun ko mjena nga 'yún kamankjin sannu ni xi nda ko nga kuankín t'axihun ni xi najmi ndoo.

²⁰ Ntljaná xi tsjáná kjuajyu, kui xi ts'íñ nga n'e nganoho ndanindoo. Kas'ennu kjuandahq Ndaq Ntljaná Jesucristo.

²¹ Timoteoq títs'ínkjinu kjuasuniñan. Kui xi tjenkona nga tín'exát'aihí Jesucristo. Ta

títs'ínkjinyu kjuasuniña Lucio ko Jason ko Sosipater, xi ta ntje judio tjehen ra.

22 Ko ta an Tercio xi títs'inntá xi nkú ts'ín títsuyana Pablo, títs'inkjínyu kjuasuniña, an xi ta s'ejinna Nda Ntianá.

23 Gayo títs'ínkjinyu kjuasuniña. Ni'yahq tíijña. Yo má nga ma ñjakú ngayjee xuta ninku. Ko ta títs'ínkjinyu kjuasuniña Erasto, xi tjihin xá nga f'átjo toohon xuta nantio, ko ta nda nts'eé Cuarto.

24 Kjuandahq Nda Ntianá Jesucristo kat'ejñajinnyu ngatento. B'a katuma.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

25 Kan'etsjoho Ntianá. Kui xi kamaha nga ndjá ts'íinkinchányu xi nkú ts'ín tíjña én nda tsuhu Jesucristo xi tíxinya ko tib'enijmíá. Tís'ejña chji nd'ai ni xi kis'ejña 'ma nkúhu nú chá ján.

26 Ja tís'ejña chji nij xi nkú nga títsu xujuhun já profeta ko tín'ekint'é ngayjee xuta xi tjín asunntee. B'a kitsú Ntianá xi tíjña tík'un sín nga b'a n'e tu xi s'ejihin ra ko kuint'é'ehen ra ngayjee xuta.

27 Ngat'aha Jesucristo kas'ejña chji síhin kjuachánkahq Ntia, kui xi nku tutuuq ko xi nkjink'uun. B'a katuma.

**Éhen Ntianá
New Testament in Mazatec, Jalapa de Díaz
(MX:maj:Mazatec, Jalapa de Díaz)**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazatec, Jalapa de Díaz

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazateco, Jalapa de Díaz [maj], Mexico

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazatec, Jalapa de Díaz

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

e05183c2-7c34-5cdd-8c78-15ea51bd8cbb